

זקנים בצל המלחמה

קריית מלאכי

אוקטובר 2025

ד"ר אלה אוסטרובסקי ברמן, ד"ר שירלי רזניצקי, נועם
דוידוביץ', גלעד הדס

רקע: הנחות עבודה לסקר

חלוקת מענים יעילה (בעולם של משאבים מוגבלים) | **דורשת תיעדוף** | נכון בשגרה ואף יותר בחירום

פרמטרים לתיעדוף אוכלוסייה | מה כואב? | האם המצב החמיר? | האם מסתדר לבד?

מפת המדדים רלוונטית **מתמיד** | מצפן לבחינת הסיכונים בבריאות, תפקוד, מצב כלכלי, חברתי-רגשי (בהתאמה למצב)

לא לוותר על מניעה | להציג את כל הרצף כולל הזקנים ה"חזקים" שחשוב למנף

הרזולוציה הרלוונטית של נתונים **תומכי קבלת החלטות** | זירת הרשות המקומית (כללי/שכונות/רחובות)

מטרת המחקר

לבחון את מצב הזקנים במגוון תחומי חיים ואת השינויים שחלו במצבם בעקבות מלחמת חרבות ברזל

שיטת המחקר

סקר בשתי פעימות בקרב בני 60+ מ-13 יישובים:

2.

פעימה שנייה:
קריית ביאליק, מ"א עמק יזרעאל, שפרעם,
בת ים, ירושלים, בית שמש, באר שבע,
אופקים, קריית מלאכי, אשקלון
*150–250 זקנים בכל יישוב
הנתונים נאספו במהלך חודשים מאי –
ספטמבר 2024

1.

פעימה ראשונה:
אשדוד, תל אביב, נתניה
*כ-250 זקנים בכל יישוב
הנתונים נאספו במהלך חודשים
דצמבר 2023 – פברואר 2024

מיקוד הסקר: מדדי הזדקנות מיטבית, זיהוי מצבי פגיעות והחמרה, רשתות תמיכה

תמונת מצב זקנים

מדדי
"עלי"

מצב בריאות

מצב בריאות סובייקטיבי
דיכאון (PHQ2)
מוגבלות ותפקוד יום-יומי

מצב חברתי-רגשי

חוסן אישי
בדידות
תחושת ביטחון

מצב כלכלי

עמידה בהוצאות חודשיות

מדדים
מנבאים

ניהול בריאות

ויתור על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

אורח חיים בריא

יציאה מן הבית
פעילות גופנית
STRESS

אורח חיים פעיל

פנאי
התנדבות
מיצוי זכויות
סדר יום משמעותי

מוכנות כלכלית

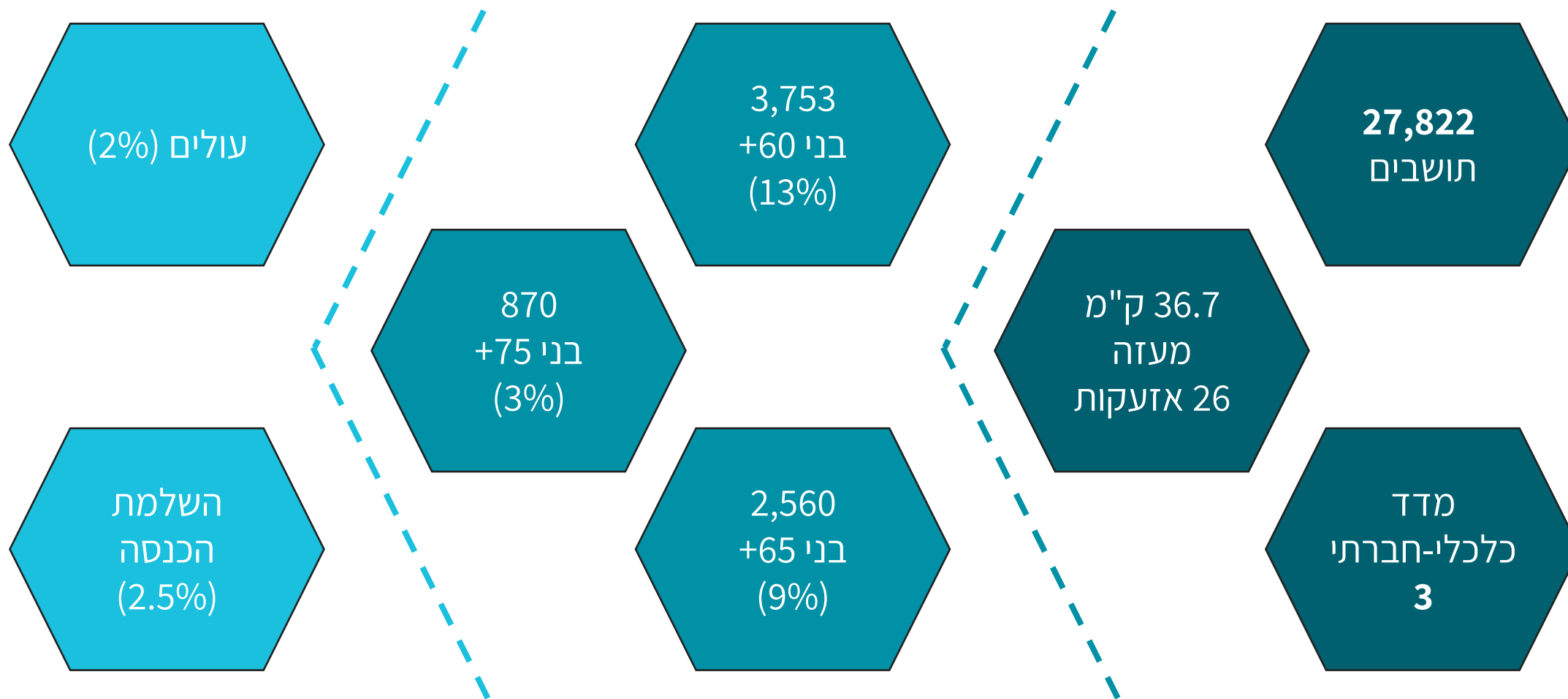
תעסוקה

אוריינות דיגיטלית | ביצוע פעולות דיגיטליות בתחומי חיים שונים (עצמאית או עם עזרה)

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע - כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

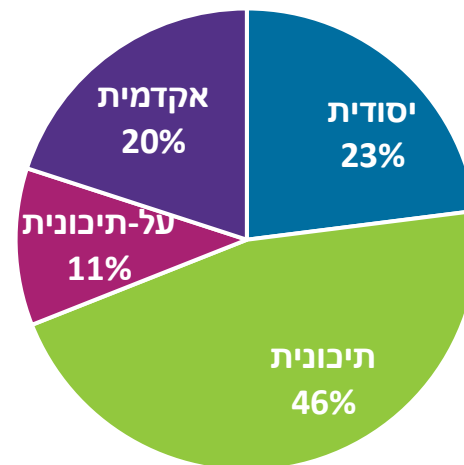
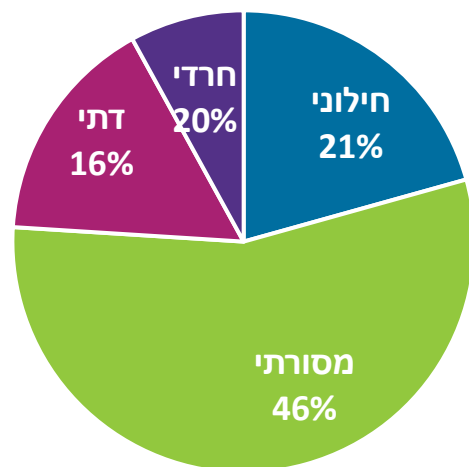
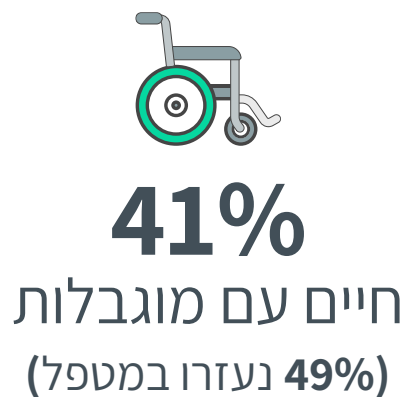
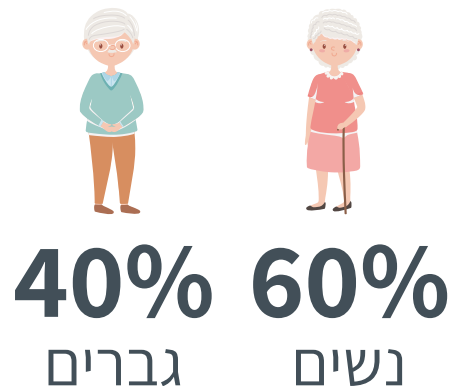

רקע: קריית מלאכי – דמוגרפיה

מקורות: מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. (2023). בני +65 בישראל שנתון סטטיסטי; אתר הביטוח לאומי (סטטיסטיקה לפי יישובים)

רקע: מאפייני המשיבים $N=150$ (באחוזים)

נפגעים בעקבות המלחמה (באחוזים)

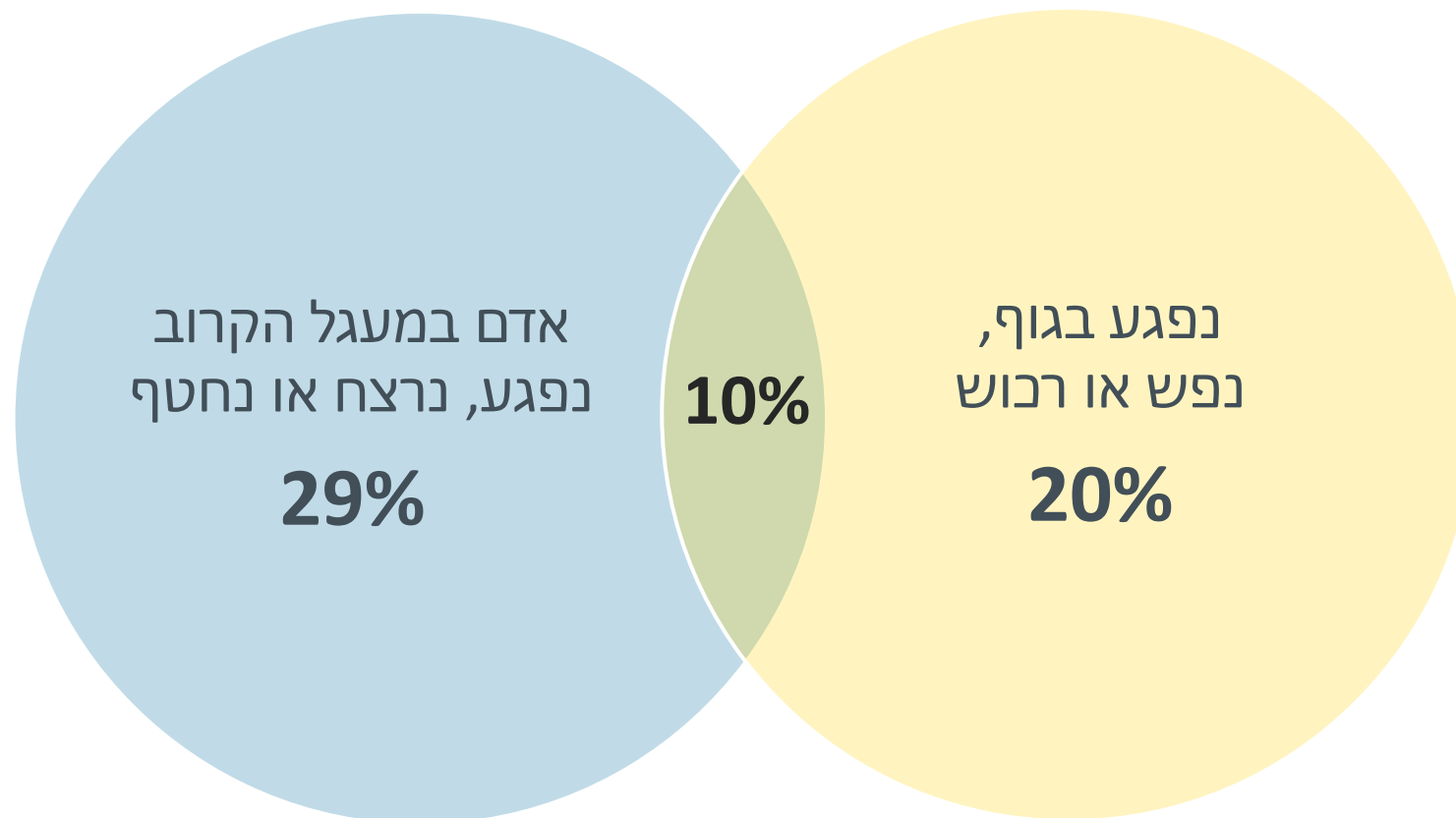
אדם במעגל הקרוב
נפגע, נרצח או נחטף

39%

נפגע בגוף,
נפש או רכוש

30%

59% נפגעו בעקבות המלחמה (באחוזים)

מצב בריאות סובייקטיבי (באחוזים)

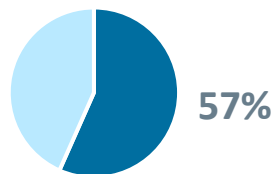

יותר זקנים שבריאותם לא טובה מזקנים שבריאותם טובה חוו החמרה עקב מלחמה

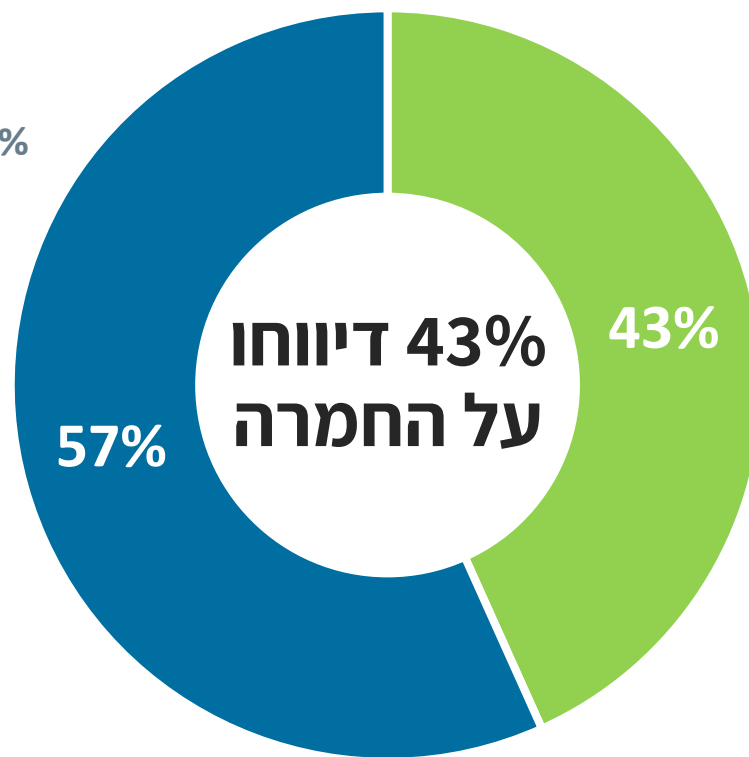

אנתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

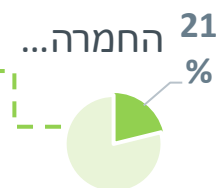
החמרה במצב הבריאות

בריאות לא טובה

בריאות טובה

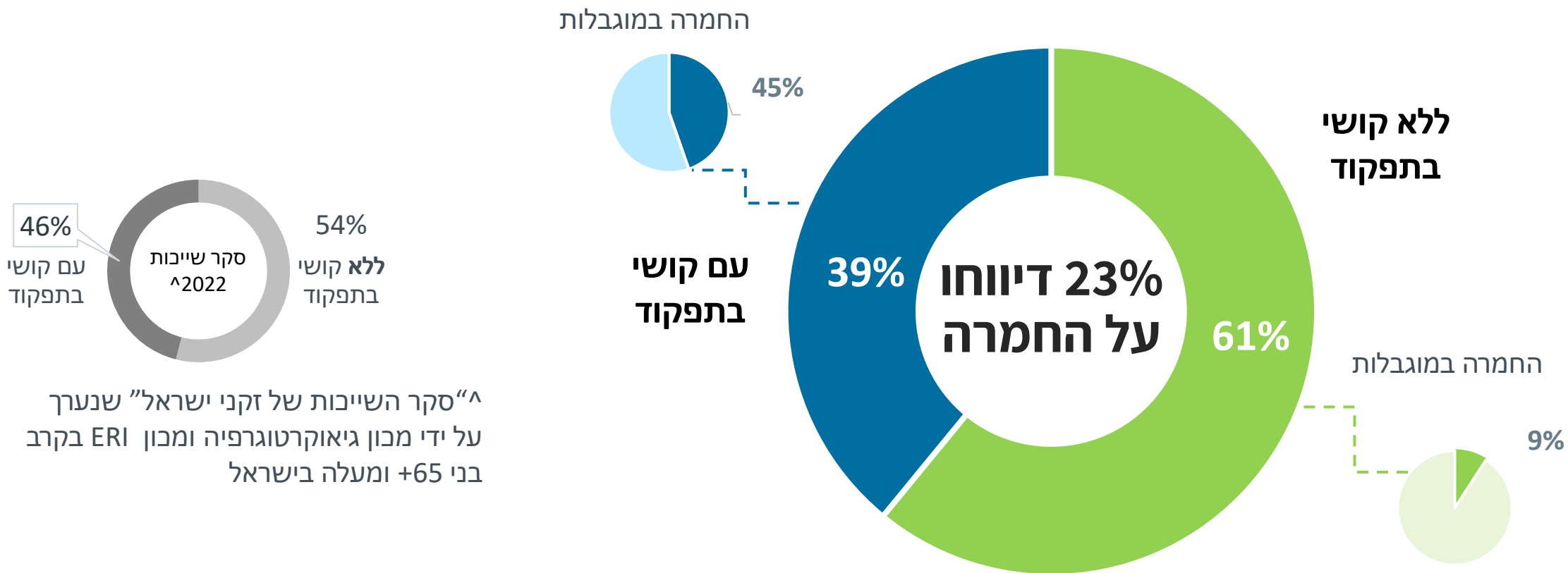

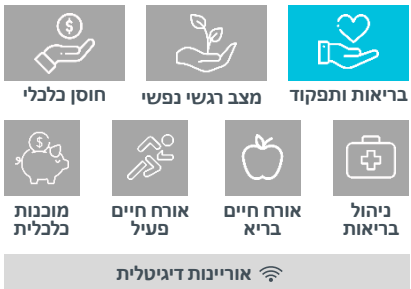
קושי בתפקוד היום-יומי (GALI) (באחוזים)

יותר בני 75+ דיווחו על יותר מוגבלות מבני 60-74: 53% לעומת 35% מוגבלים חוו החמרה משמעותית יותר במצבם מזקנים שאינם מוגבלים

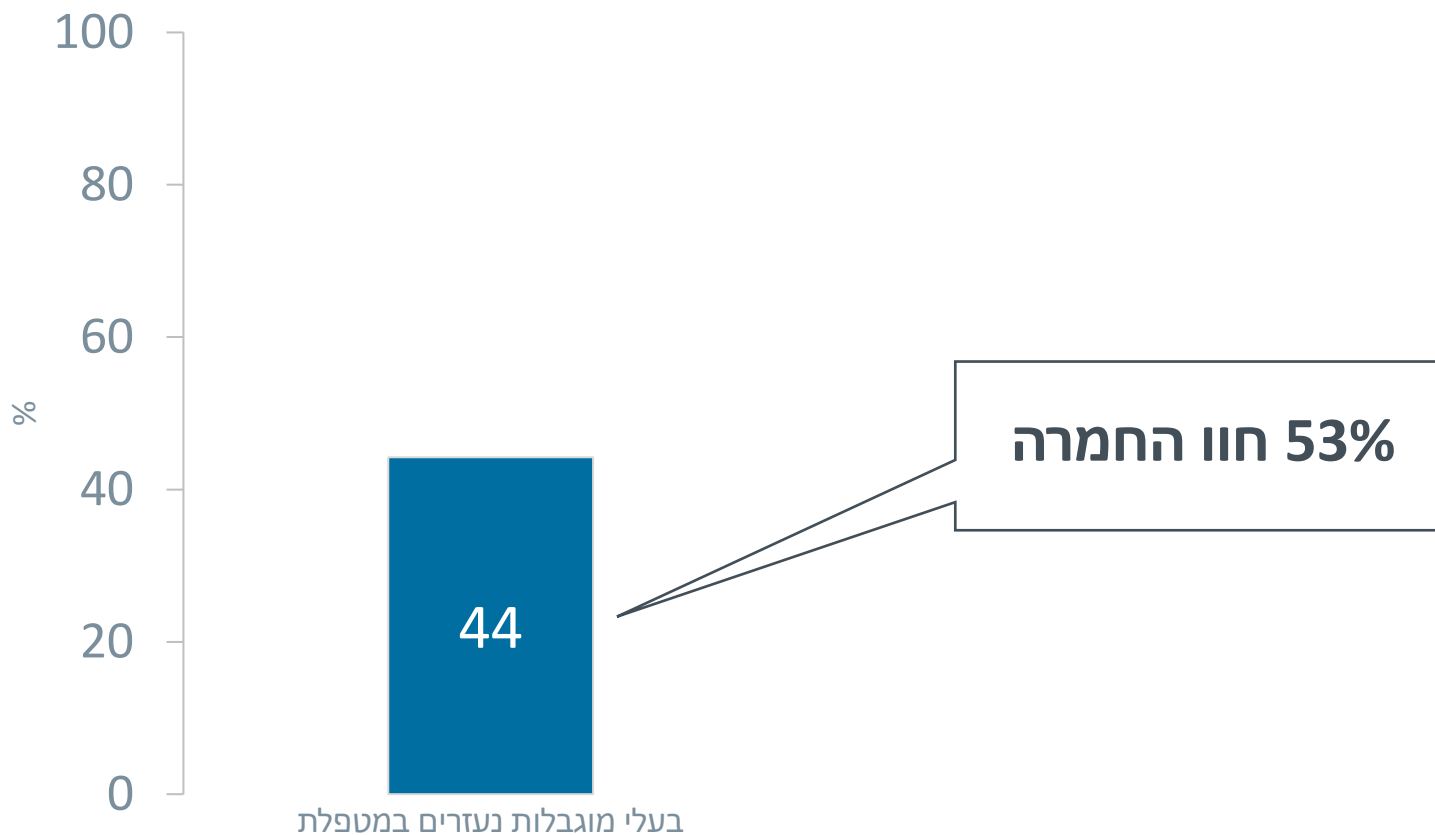

^סקר השייכות של זקני ישראל" שנערך על ידי מכון גיאוקרטוגרפיה ומכון ERI בקרב בני 65+ ומעלה בישראל

היעזרות במטפלת (באחוזים)

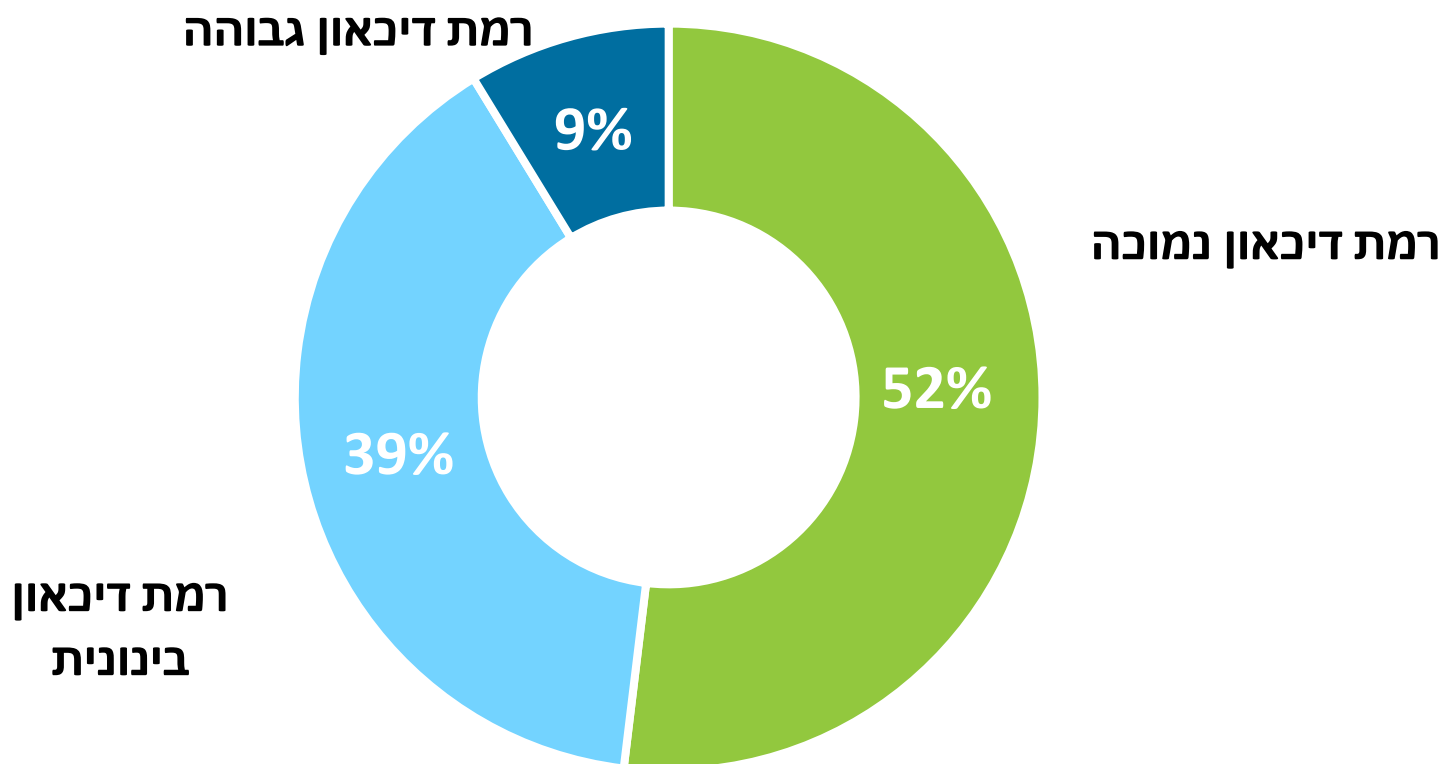
בקרב מי שדיווחו על קושי בתפקוד היום-יומי, 44% נעזרו במטפלת

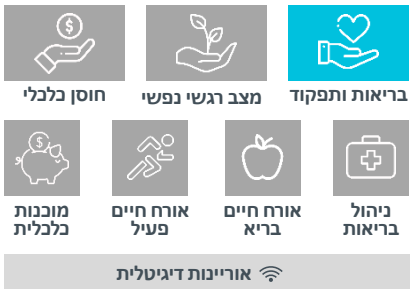

PHQ2 - דיכאון (באחוזים)

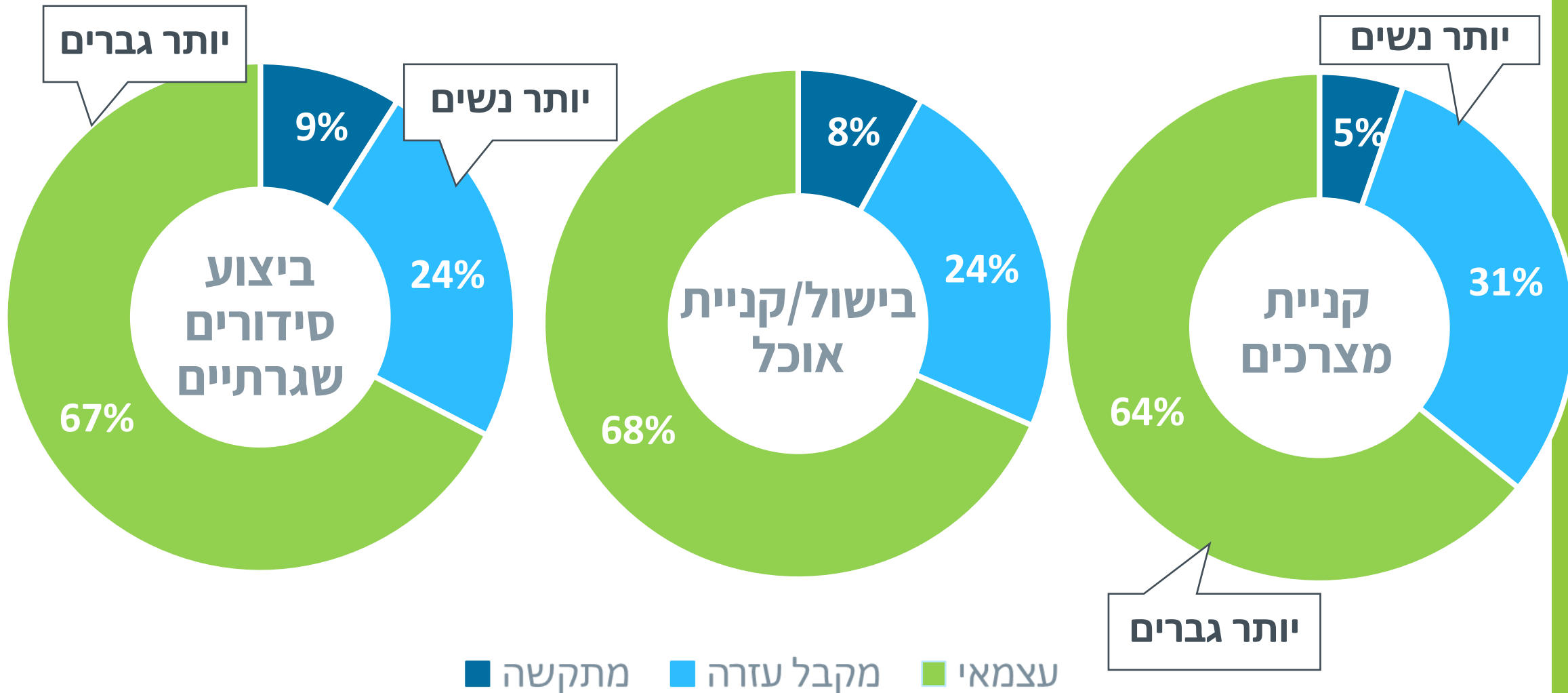
בממוצע, רמת הדיכאון של דתיים נמוכה יותר משל לא דתיים

קיום פעולות שגרה (באחוזים)

יותר בני 60-74 מבני 75+ עצמאים בכל פעולות השגרה
 יותר בני 60-74 נעזרים באדם אחר בכל פעולות השגרה

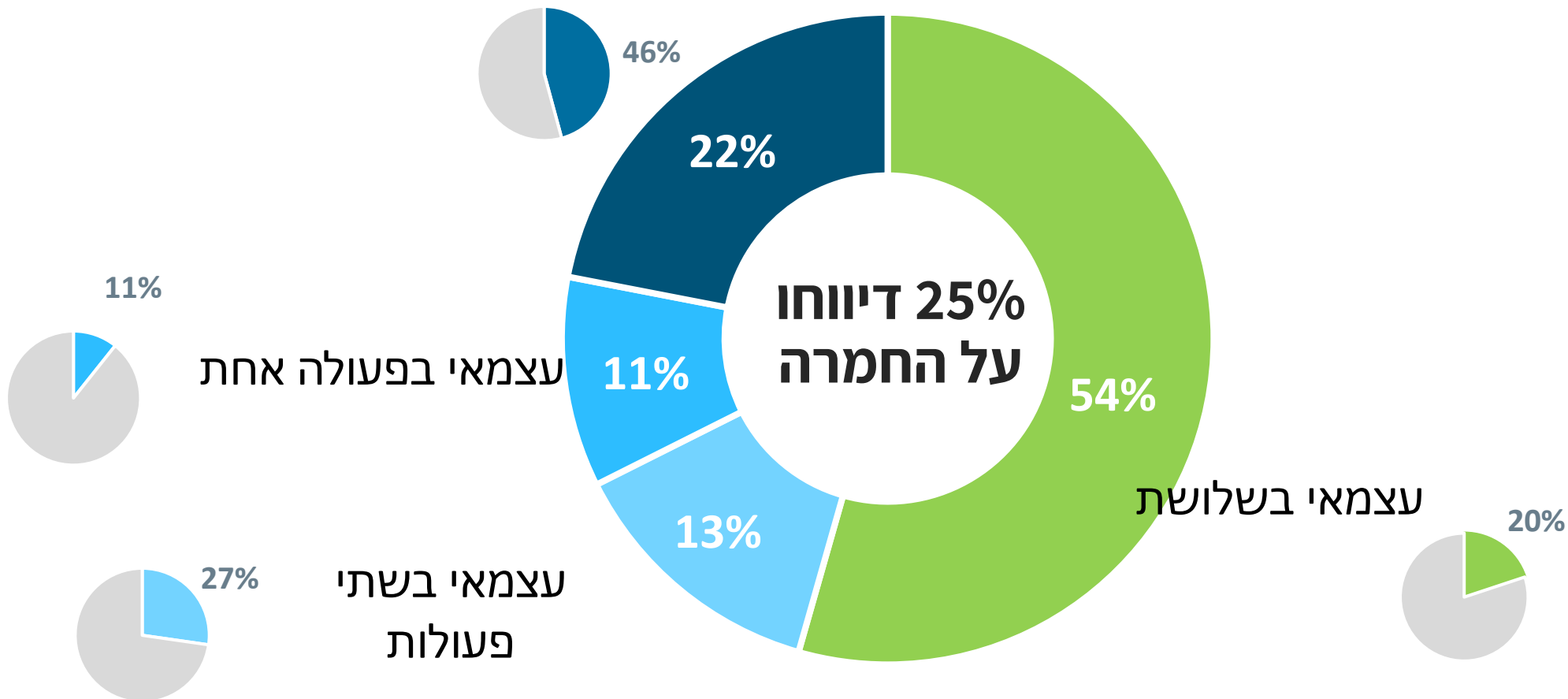

עצמאות בפעולות שגרה (באחוזים)

שליש מן הזקנים שלא עצמאיים בלפחות שתי פעולות חוו החמרה

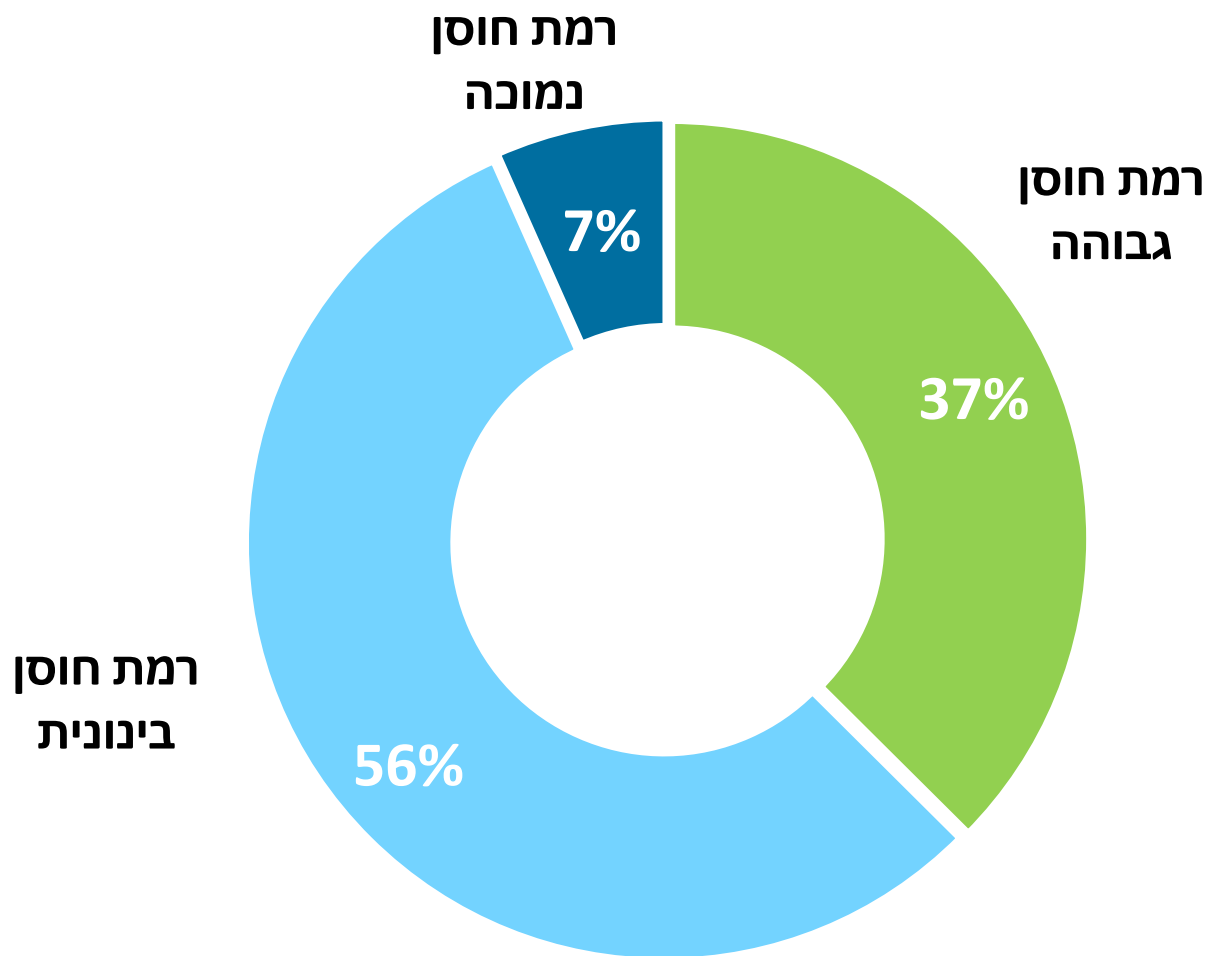
לא עצמאי באף פעולה

חוסן אישי (באחוזים)

בממוצע חוסן של נשים נמוך יותר משל גברים

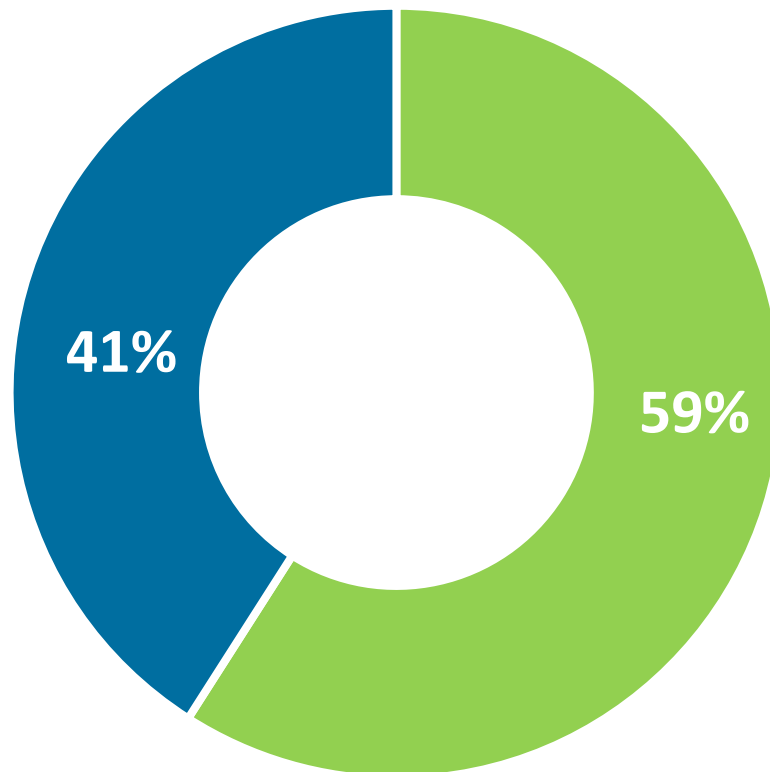

תחושת בדידות (באחוזים)

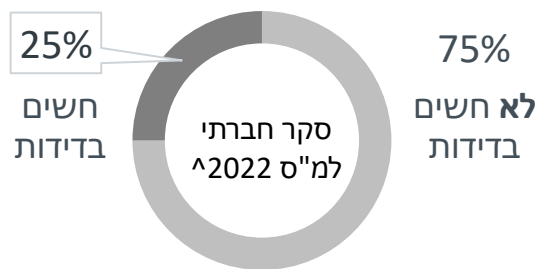

יותר נשים מגברים מדווחות על תחושת בדידות: 46% לעומת 24%
 יותר בני 75+ מבני 60-74 מדווחים על תחושת בדידות: 49% לעומת 31%

חשים בדידות
 לפעמים או
 לעיתים קרובות

לא חשים בדידות
 או לעיתים רחוקות

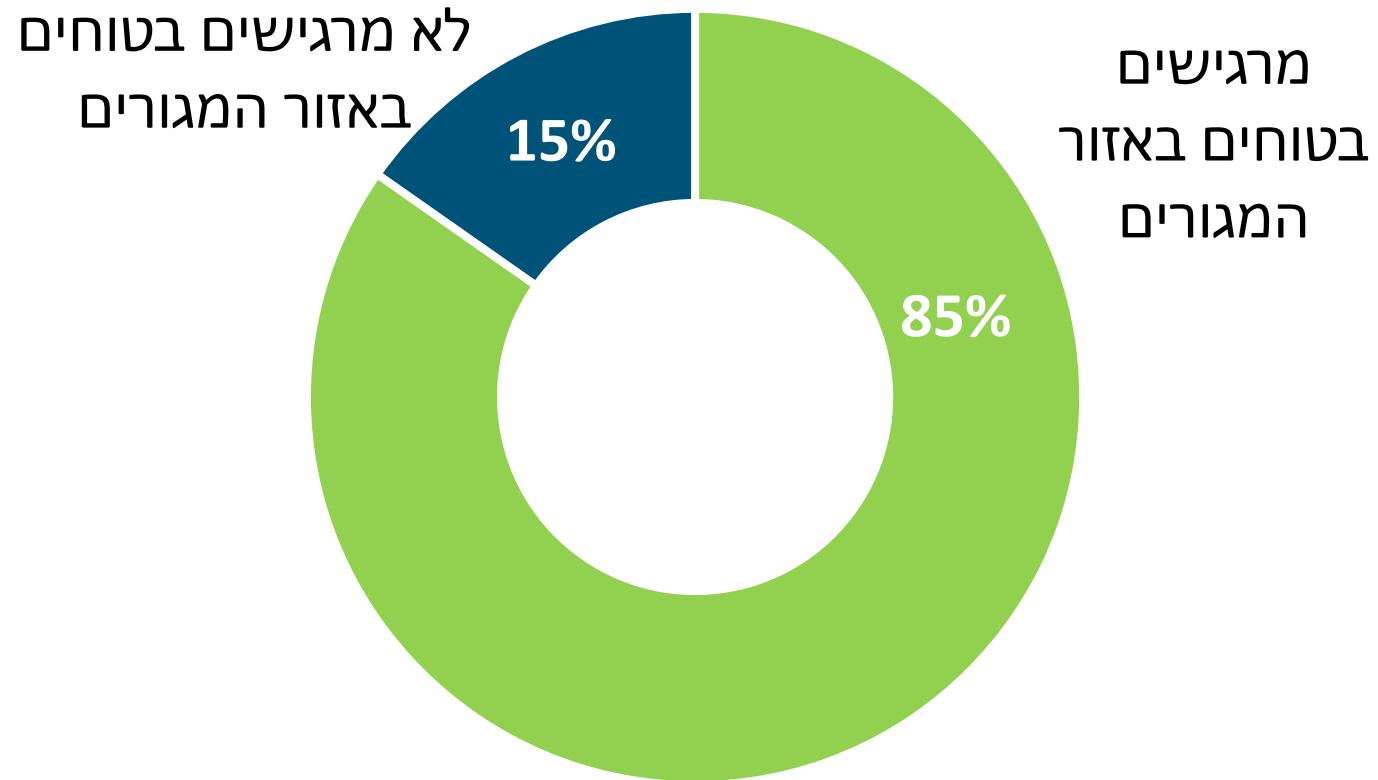

סקר חברתי
 למ"ס 2022[^]

[^]נתוני הסקר החברתי מתייחסים
 לכלל בני 65+ בישראל

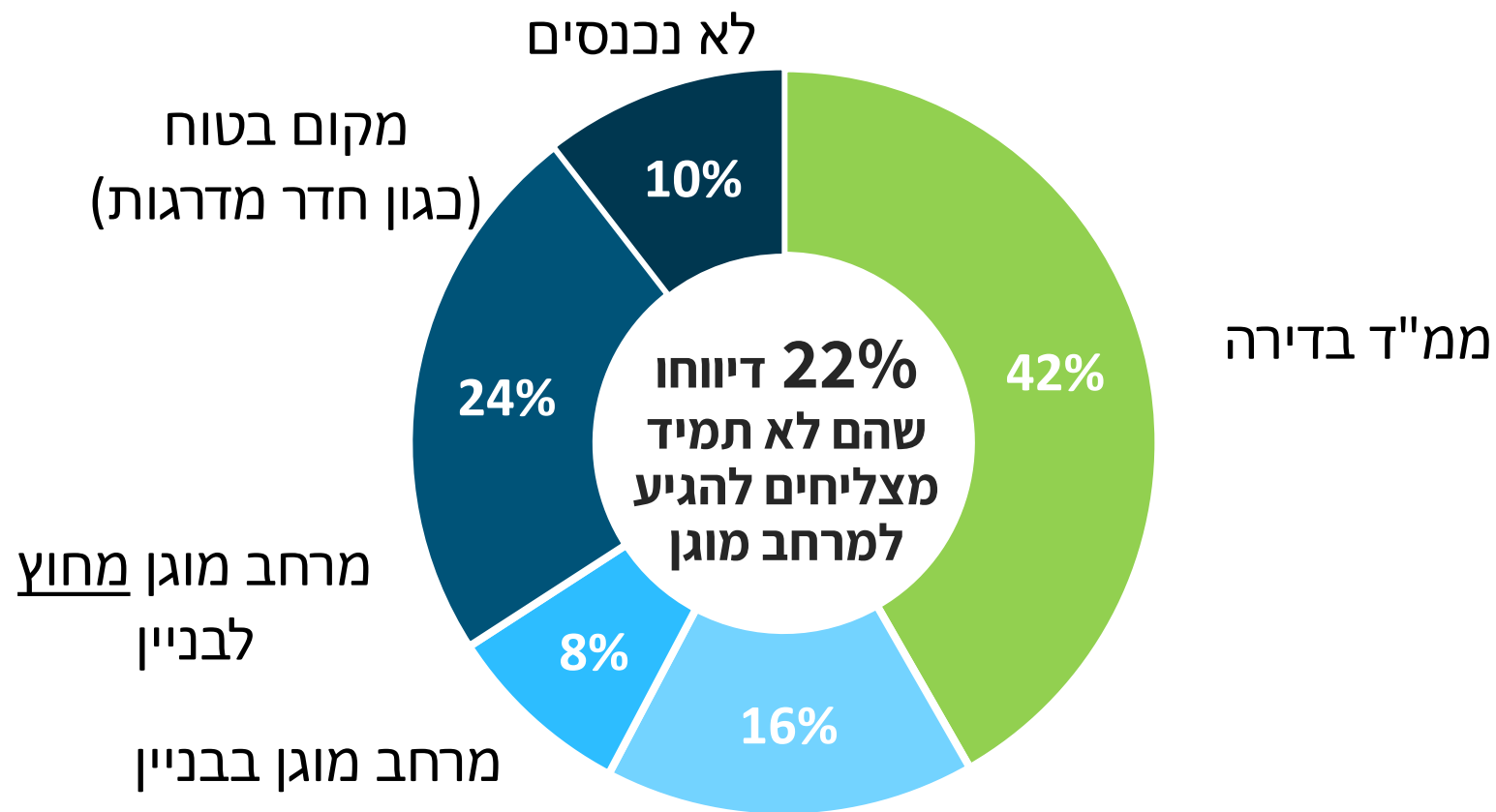

תחושת ביטחון (באחוזים)

תחושת ביטחון (באחוזים)

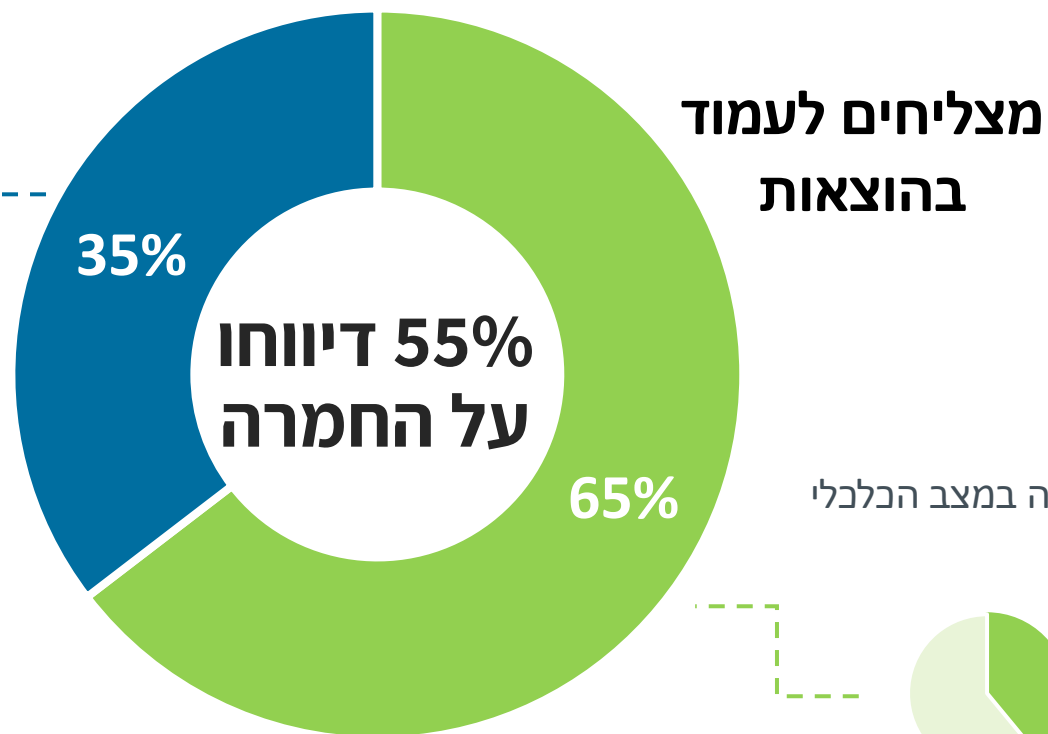
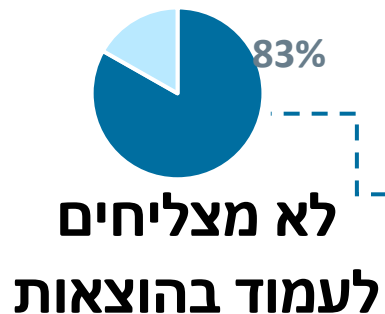

מצב כלכלי (באחוזים)

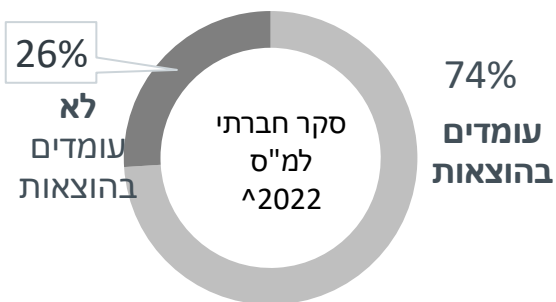
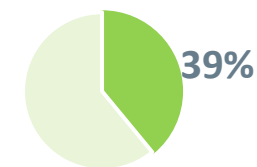

מרבית הזקנים שלא מצליחים לעמוד בהוצאות חודשיות חוו החמרה מאז המלחמה; יותר זקנים שהיו מועסקים חוו החמרה במצב הכלכלי

החמרה במצב הכלכלי

החמרה במצב הכלכלי

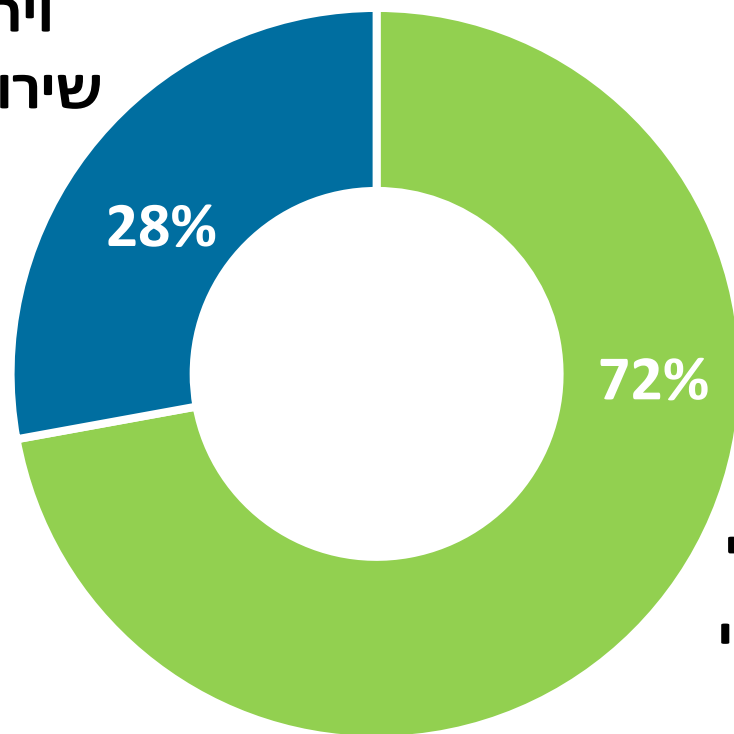
^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

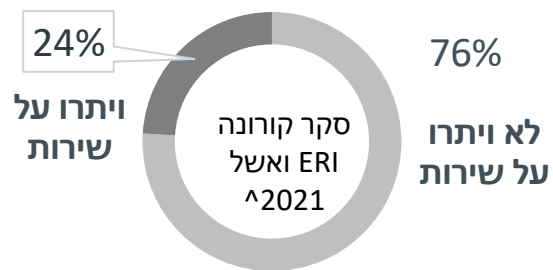
ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

ויתרו על שירות רפואי

לא ויתרו על שירות רפואי

מקור: ^ הזדקנות בימי קורונה – סקר השפעות הקורונה על בני 65+ בישראל (מכון ERI וג'וינט ישראל 2020-2021)

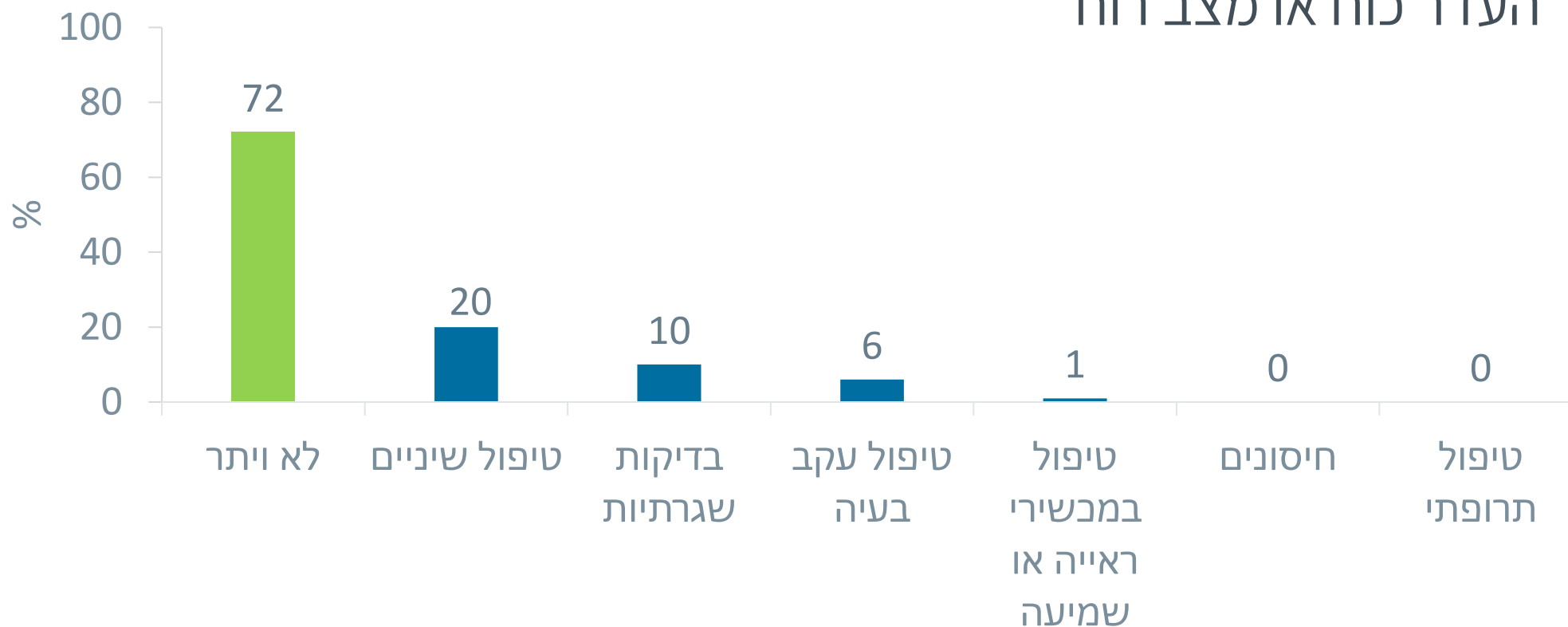

ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

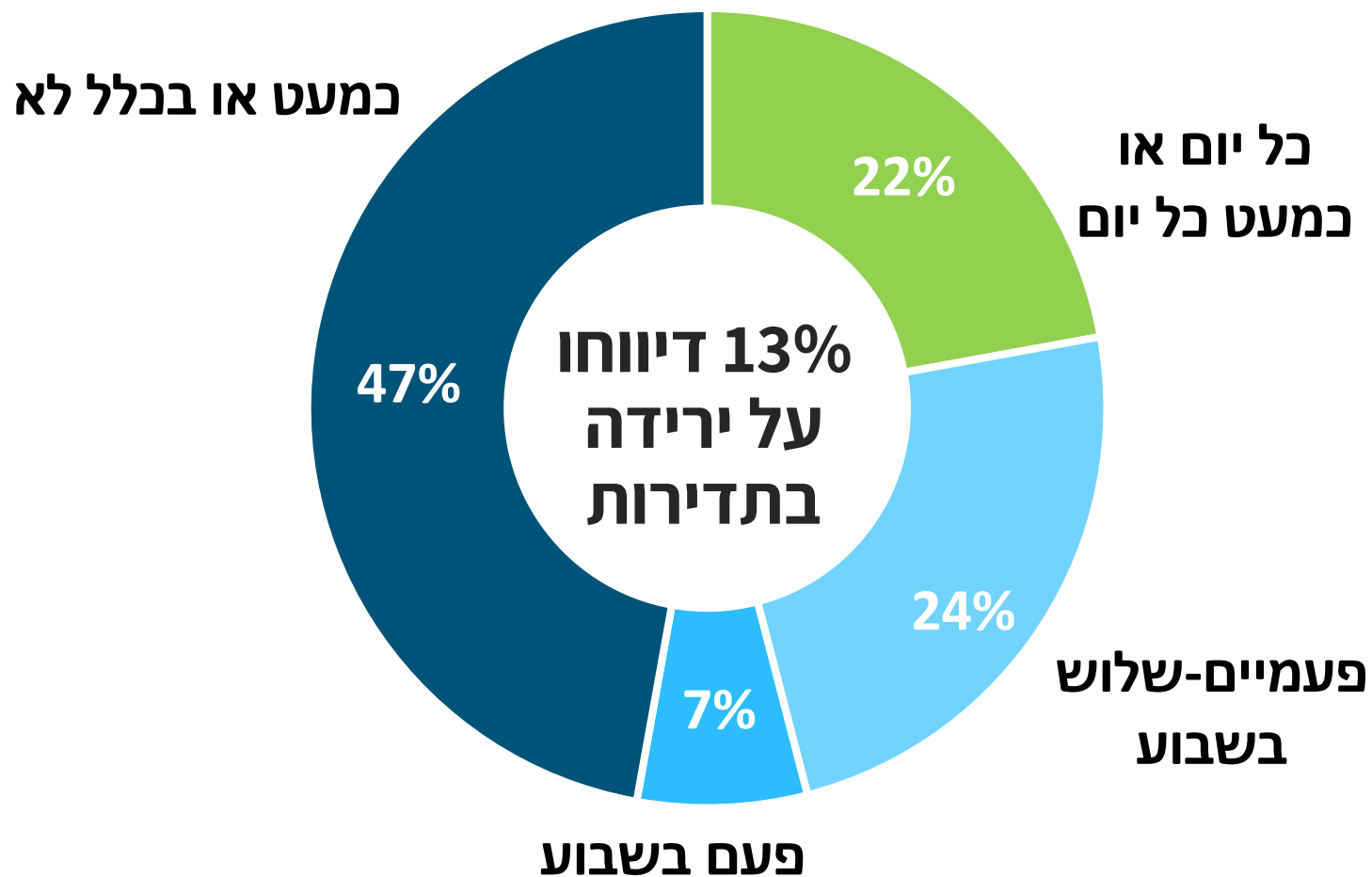
הסיבות המרכזיות לויתור על שירותים רפואיים:

- חשש לצאת מן הבית
- ביטולים של קופת חולים/בית חולים
- העדר כוח או מצב רוח

פעילות גופנית (באחוזים)

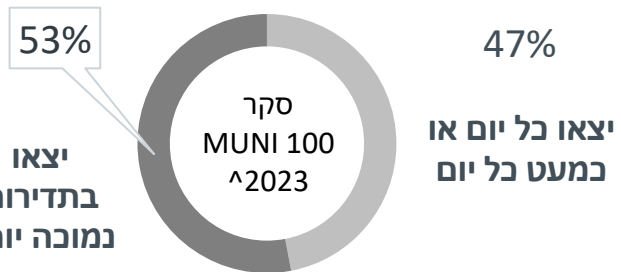
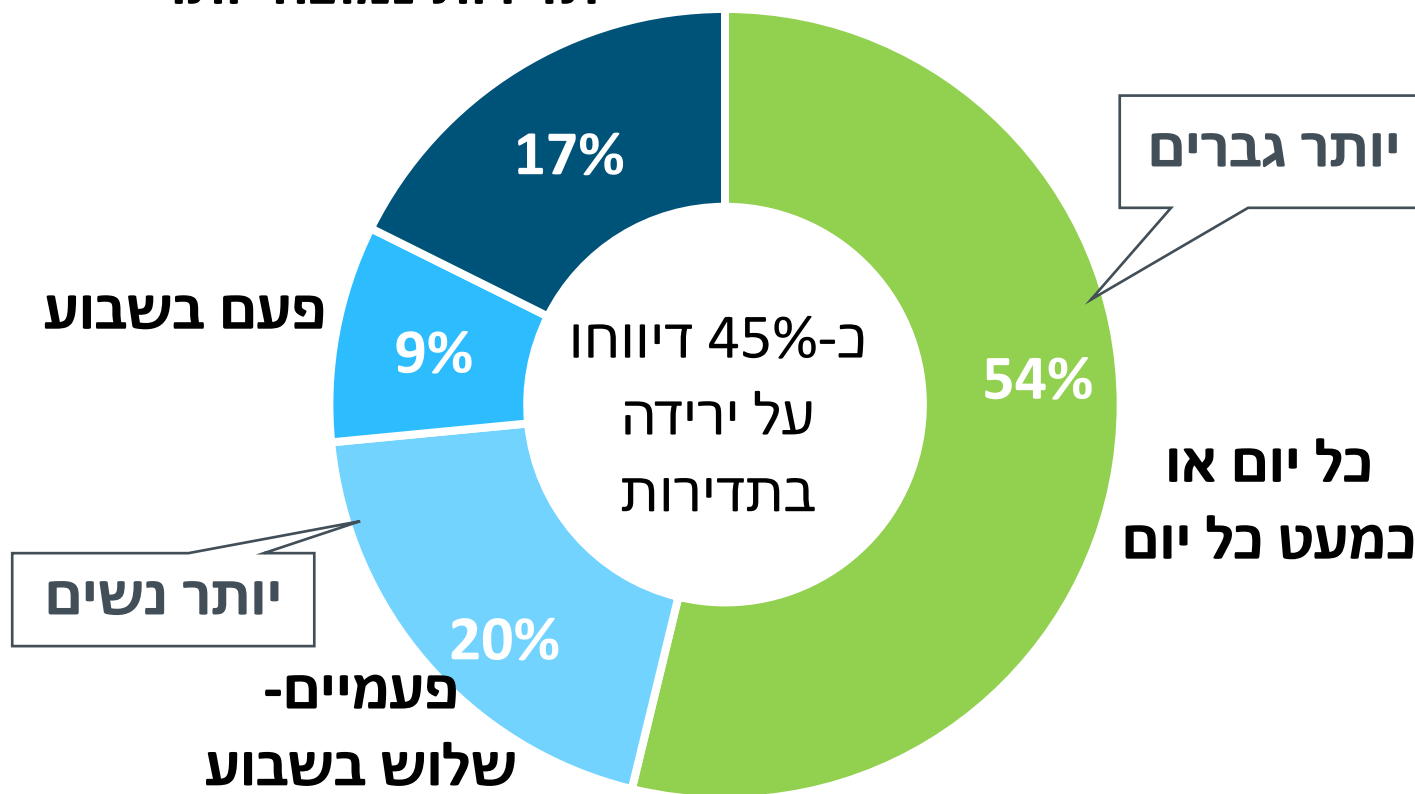

יציאה מן הבית (באחוזים)

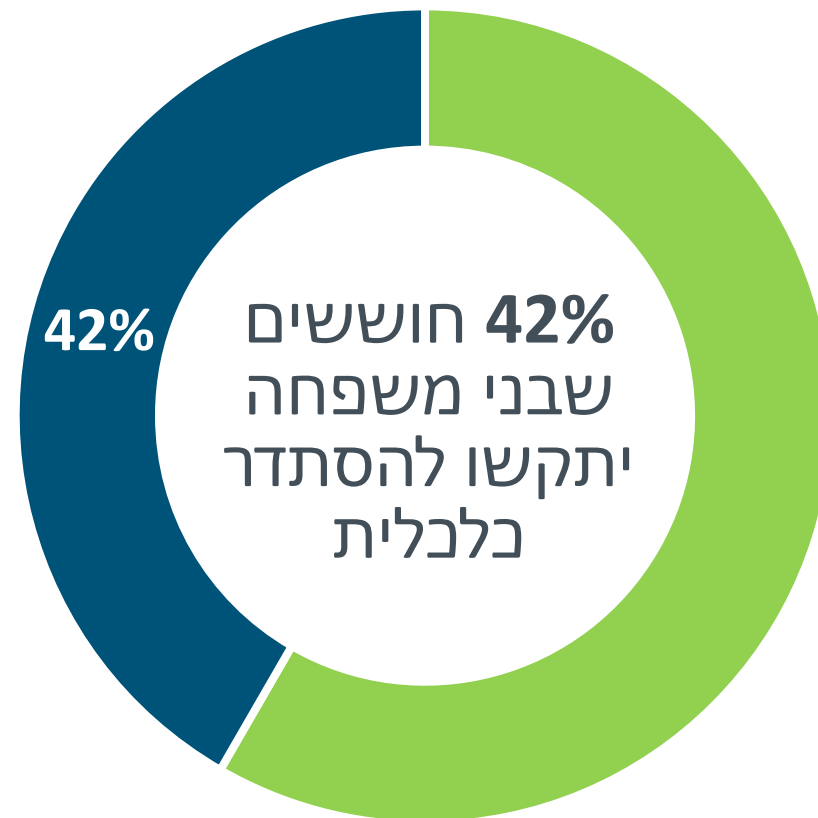
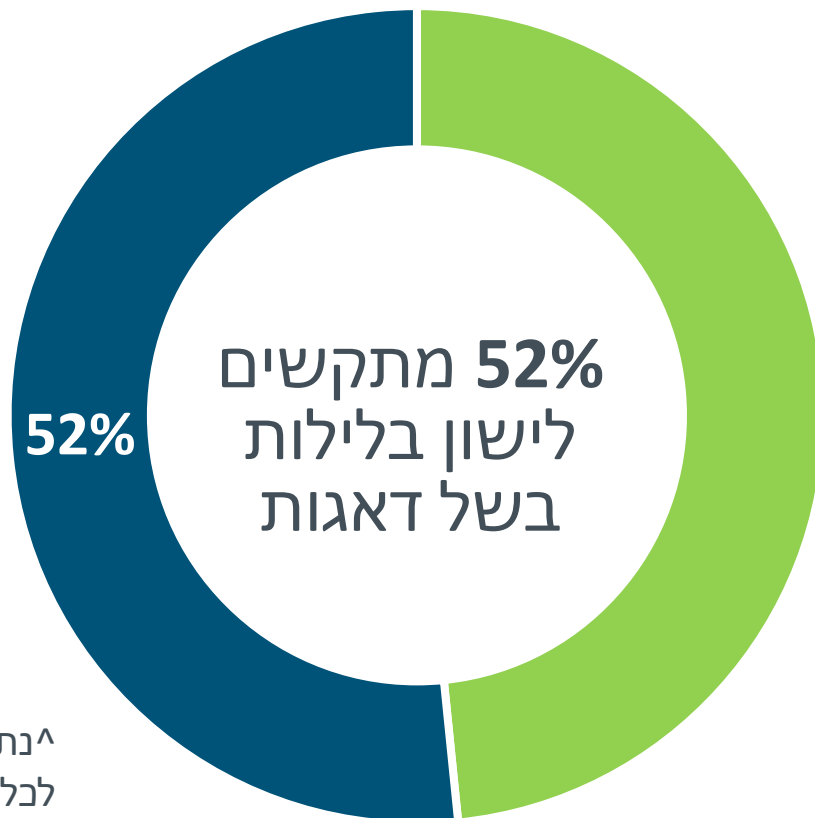
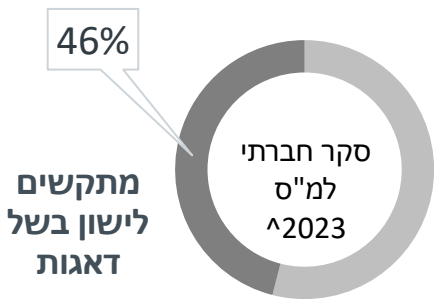
תדירות נמוכה יותר

אנתוני סקר MUNI100 כוללים נסקרים בני 65+ מ-18 יישובים נבחרים ברחבי הארץ

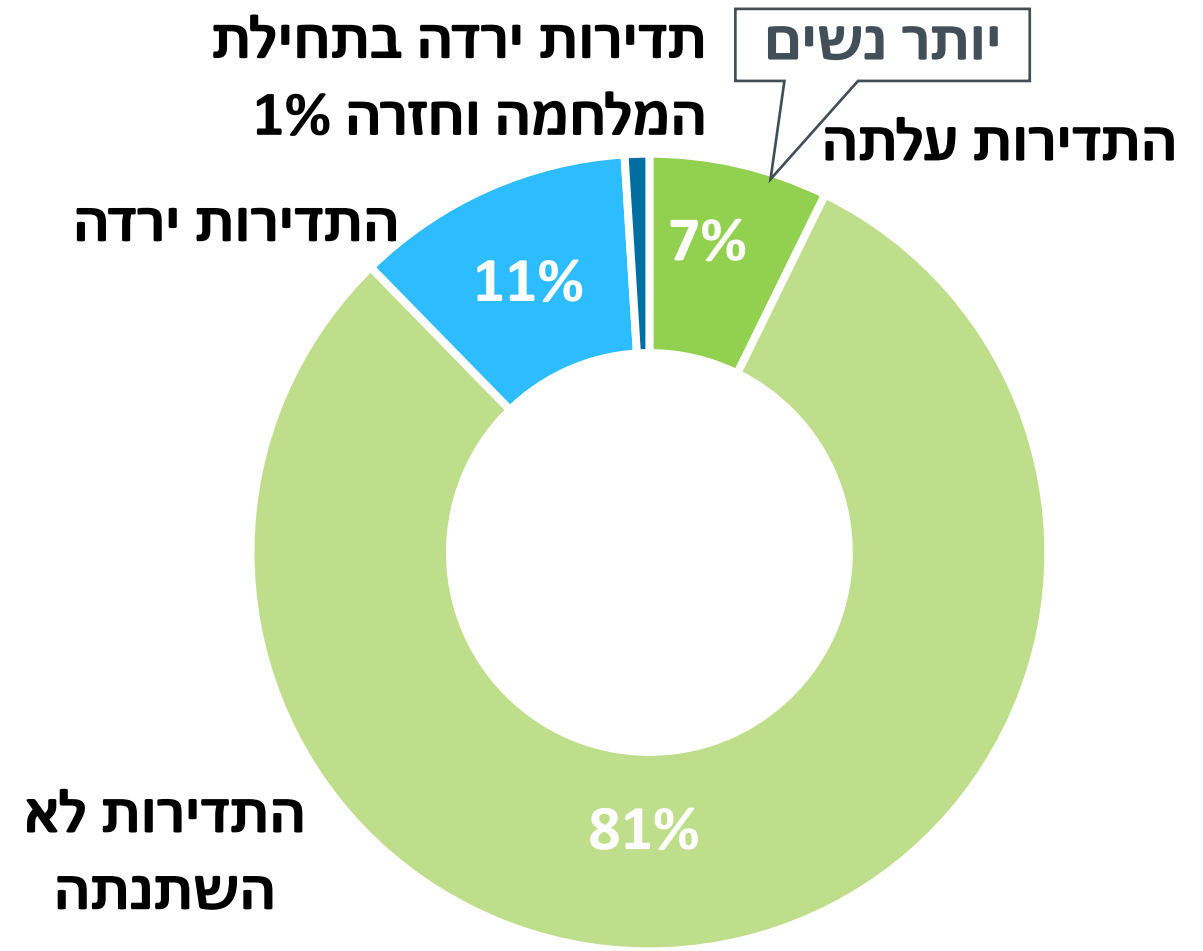
תחושות לחץ (באחוזים)

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

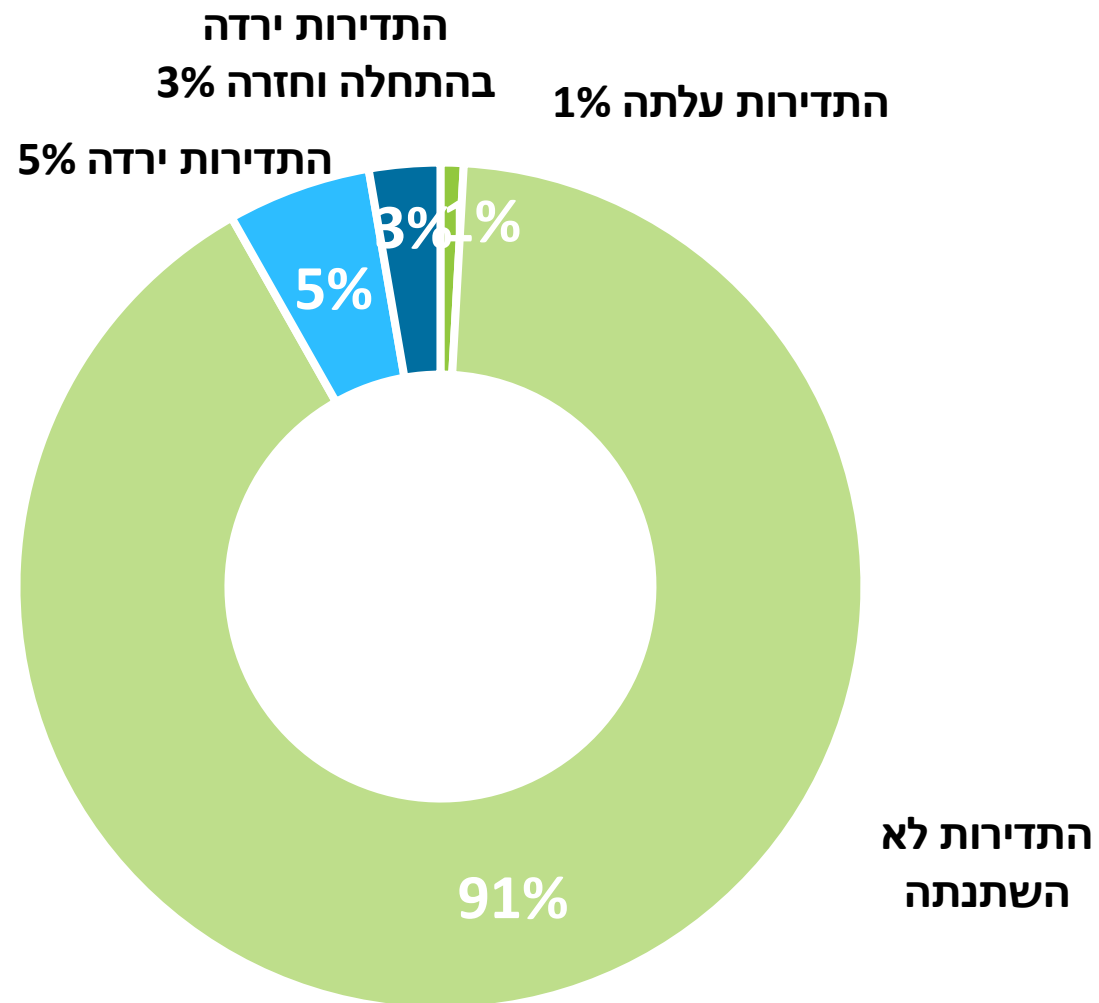

שינוי בתדירות של פנאי יחידני (באחוזים)

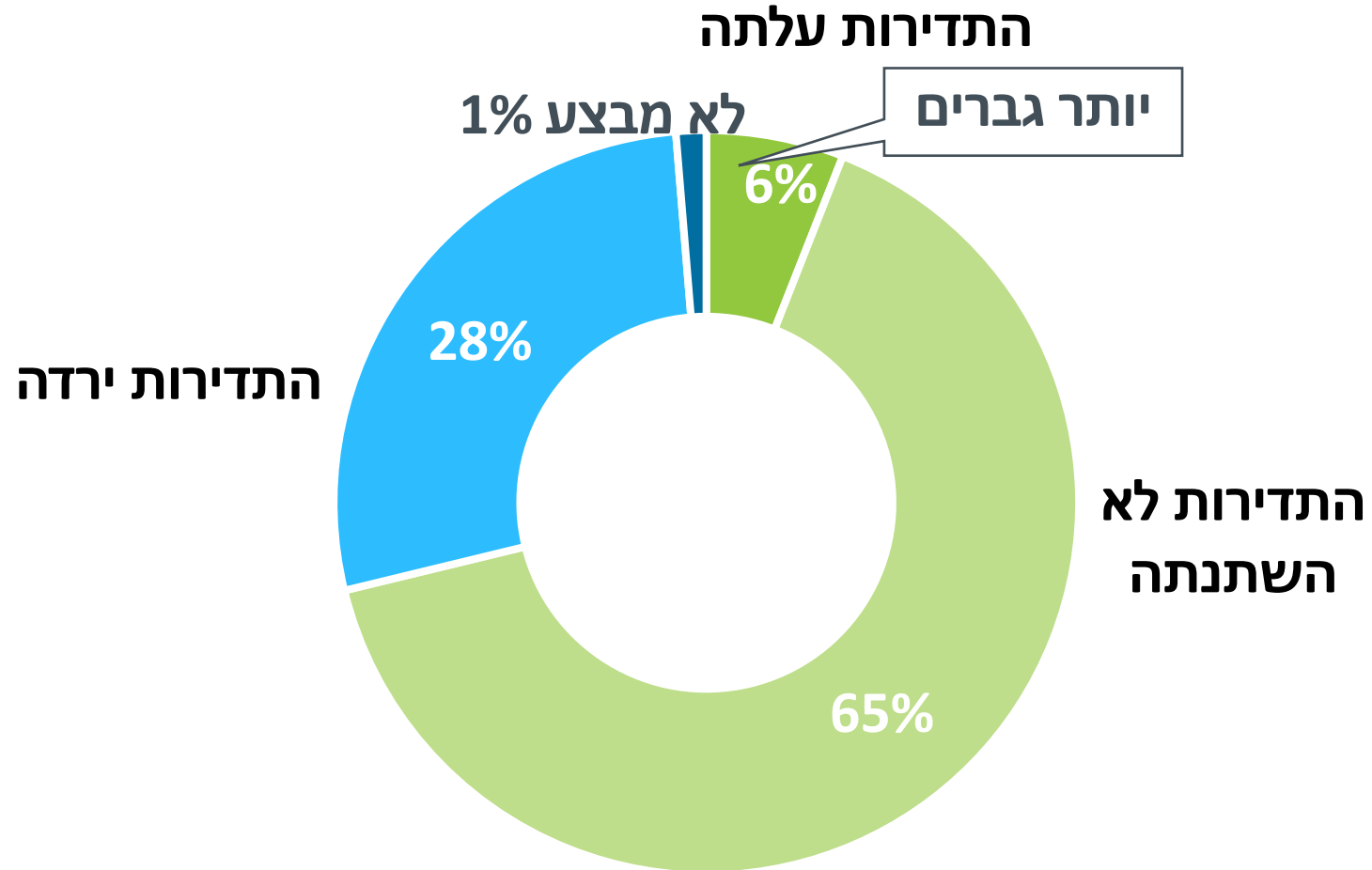

שינוי בתדירות של פנאי במסגרות (באחוזים)

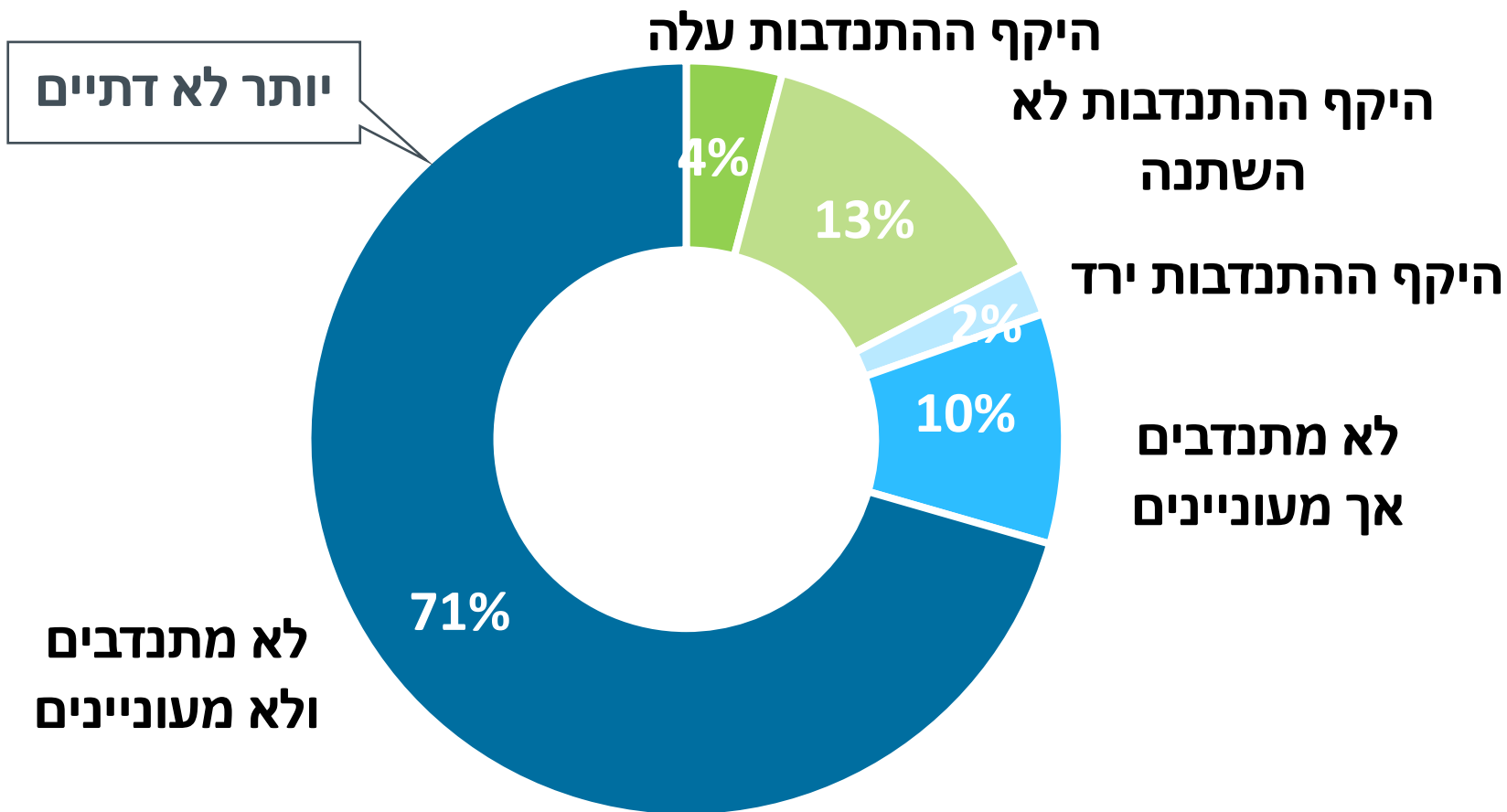
שינוי בתדירות של פנאי משפחתי (באחוזים)

התנדבות (באחוזים)

81% מן הזקנים לא מתנדבים

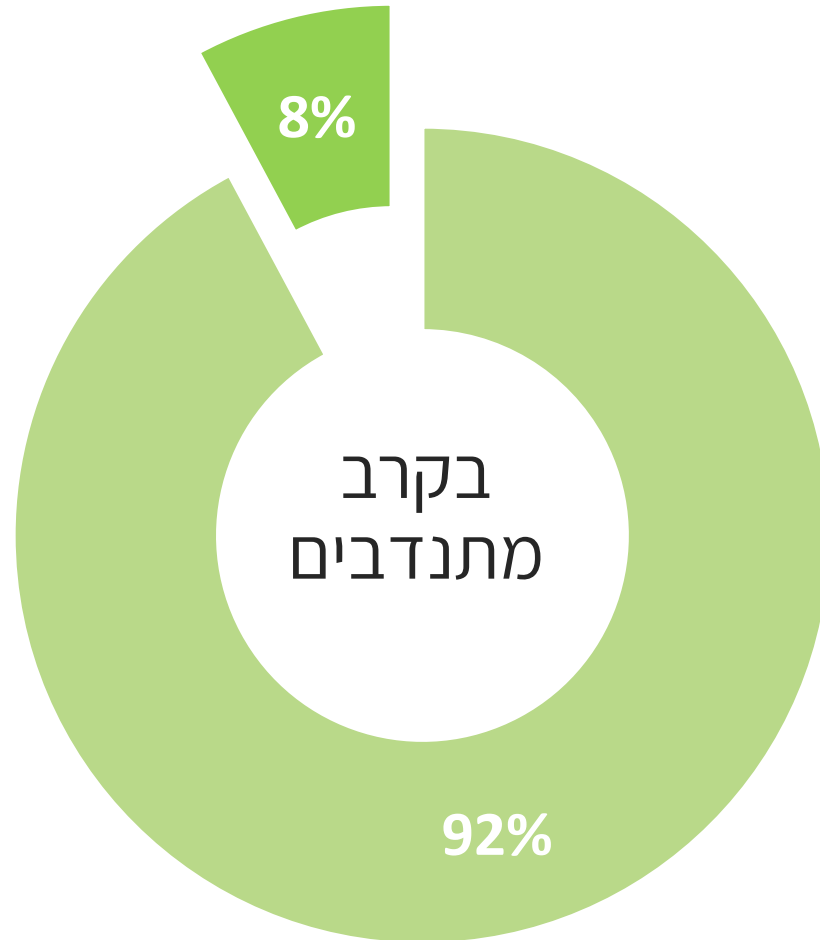

התנדבות (באחוזים)

רוב המתנדבים לא בשוק העבודה

עובדים

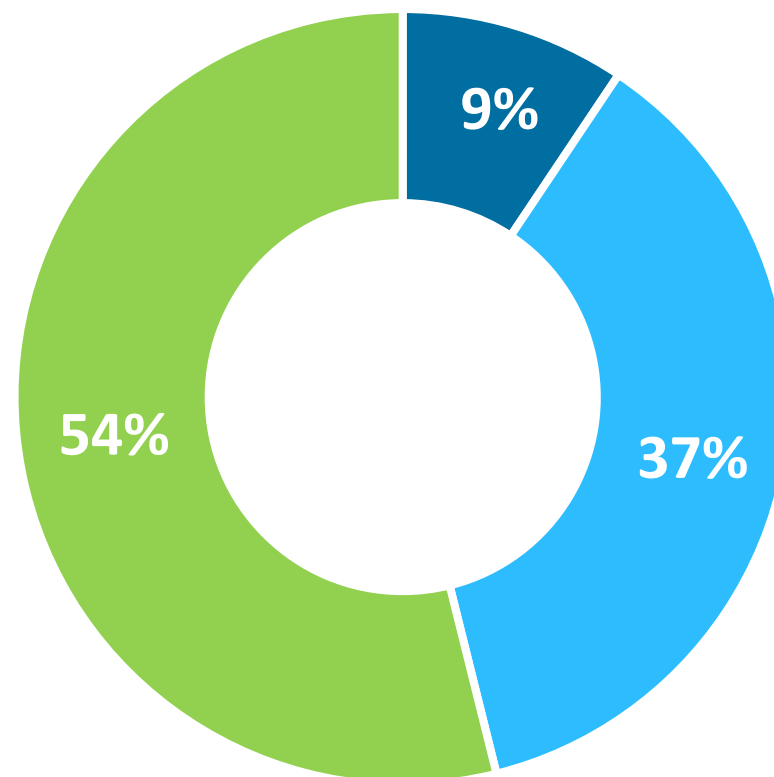
לא בשוק
העבודה

מיצוי זכויות (באחוזים)

יותר בני 60-74 מבני 75+ מתקשים במיצוי זכויות: 12% לעומת 0%
 יותר בני 75+ מבני 60-74 נעזרים באחרים: 55% לעומת 31%

■ מתקשה ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

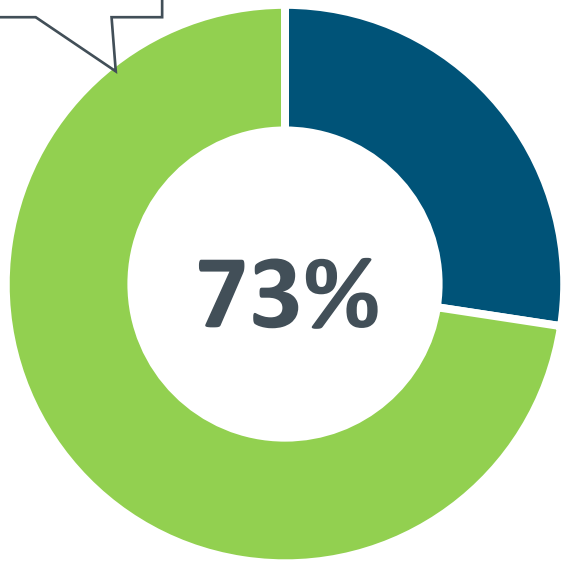

סדר יום משמעותי (באחוזים)

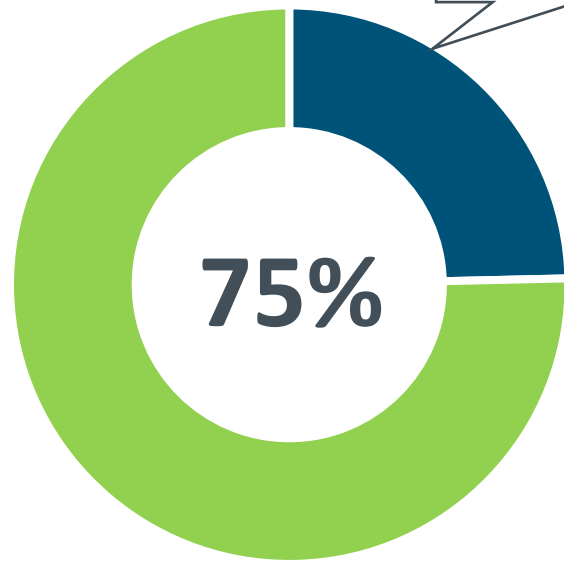
54% מן הזקנים מנהלים סדר יום משמעותי לפי שלוש הקטגוריות;
 9% מן הזקנים דיווחו על רמת משמעות נמוכה בשלוש הקטגוריות

יותר דתיים

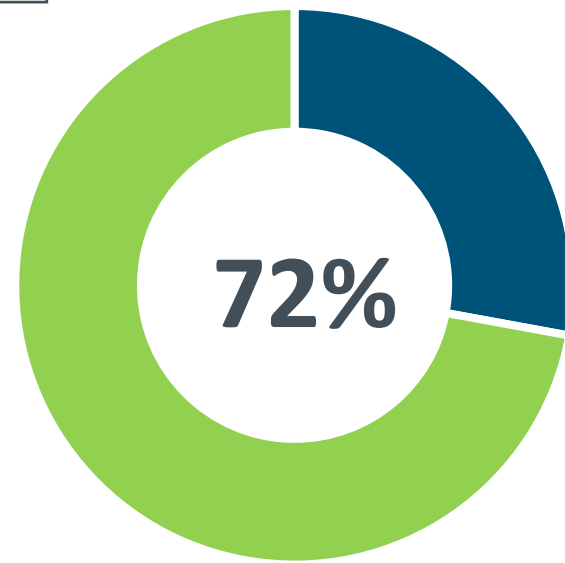

נהנים מפעילויות
 יומיומיות

יותר בני 75+

מרגישים יעילים
 ותורמים

יודעים מה יעשו
 במהלך היום

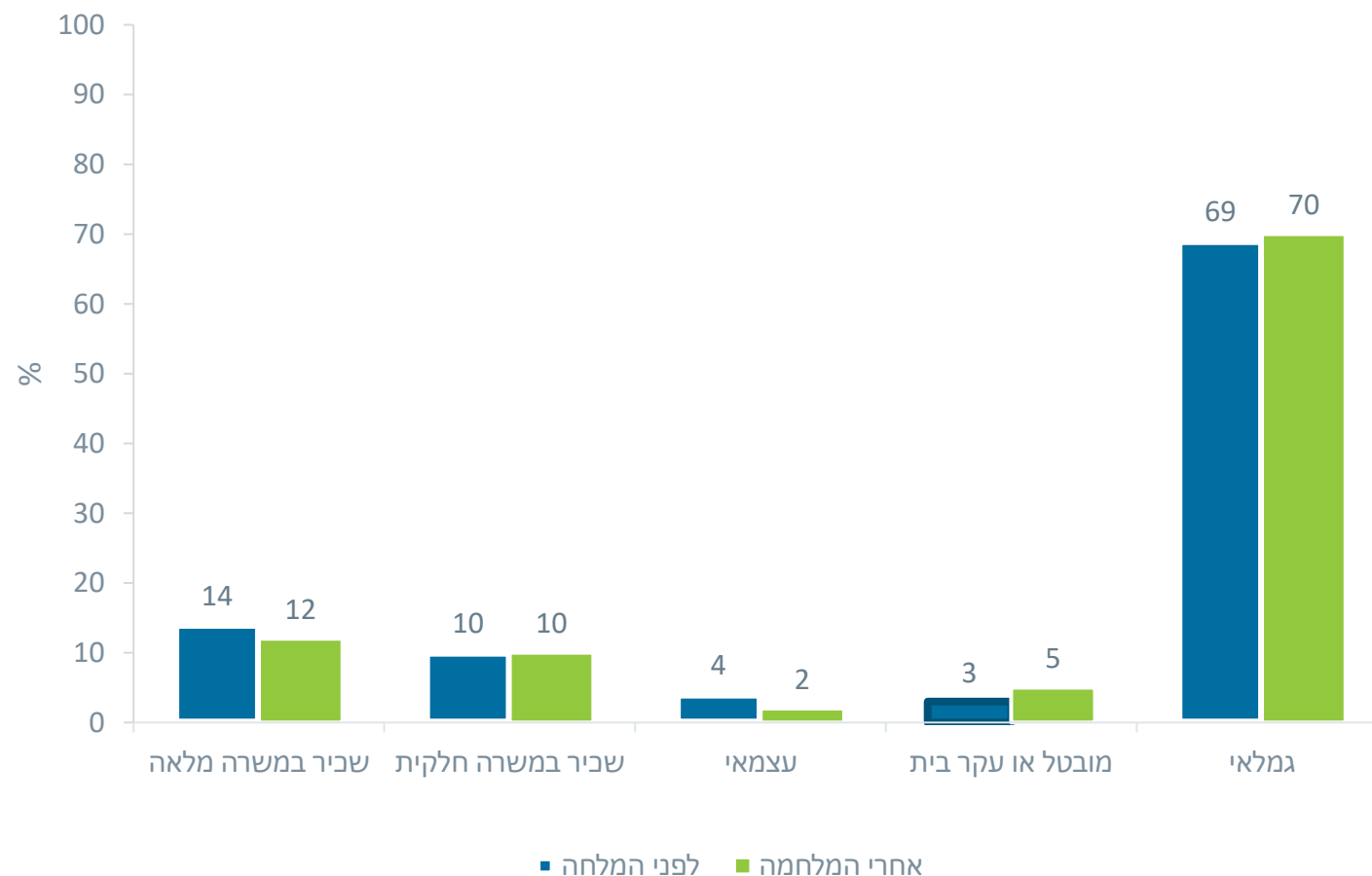

תעסוקה (באחוזים)

18% מן הלא מועסקים רוצים לחזור לשוק
 15% מן המועסקים דיווחו על ירידה או הפסקת העבודה

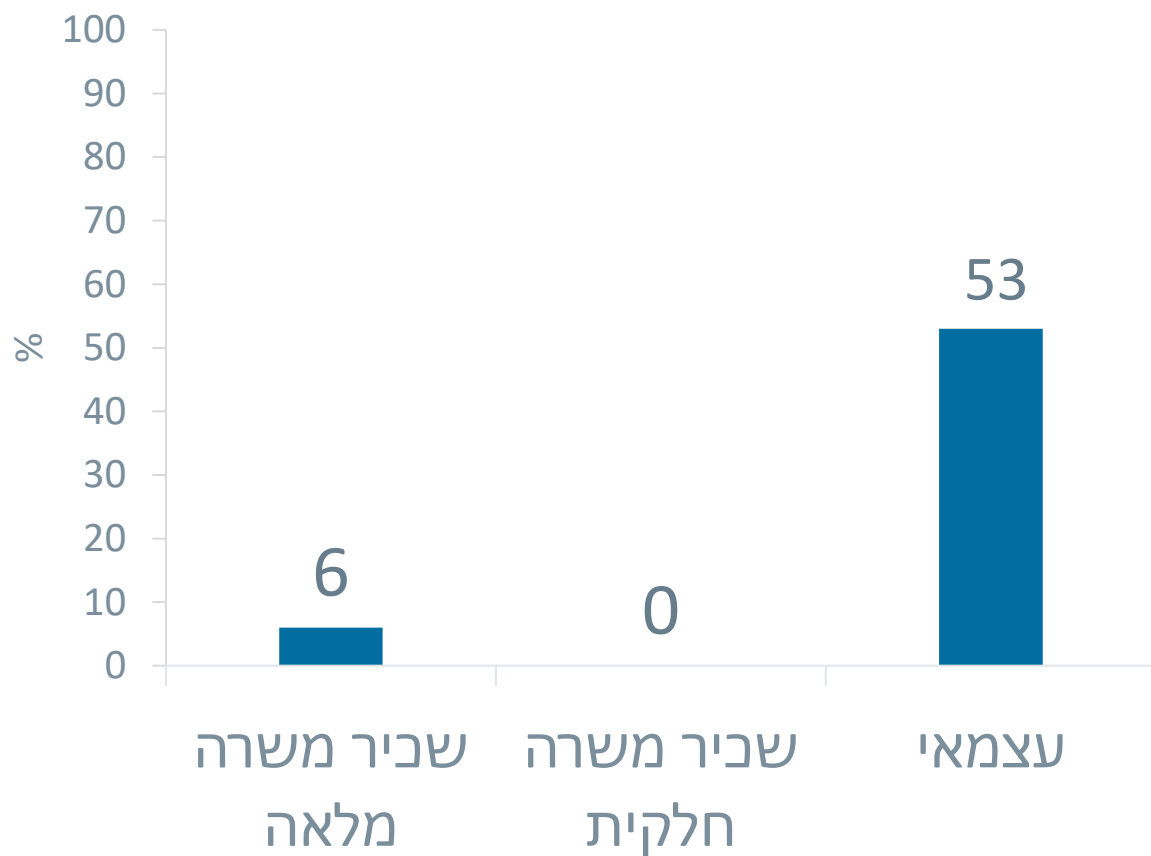
^נתוני הסקר מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

החמרה במצב התעסוקה (באחוזים)

מעל מחצית מן העצמאים חוו החמרה בתעסוקה

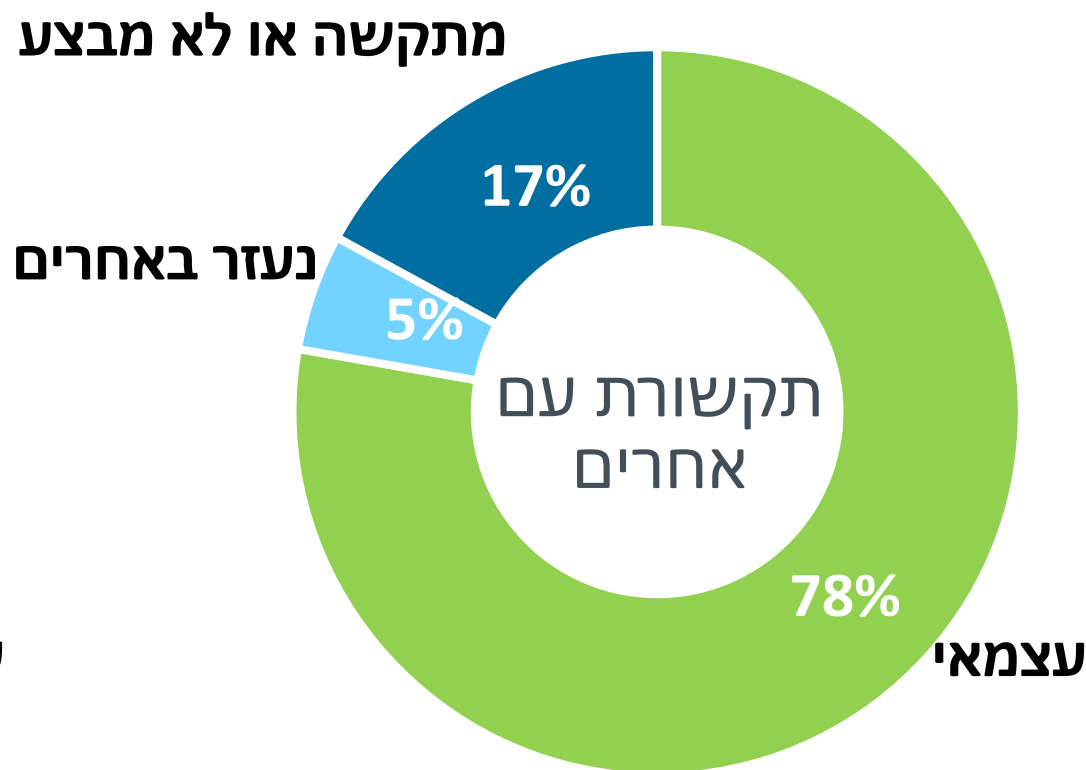
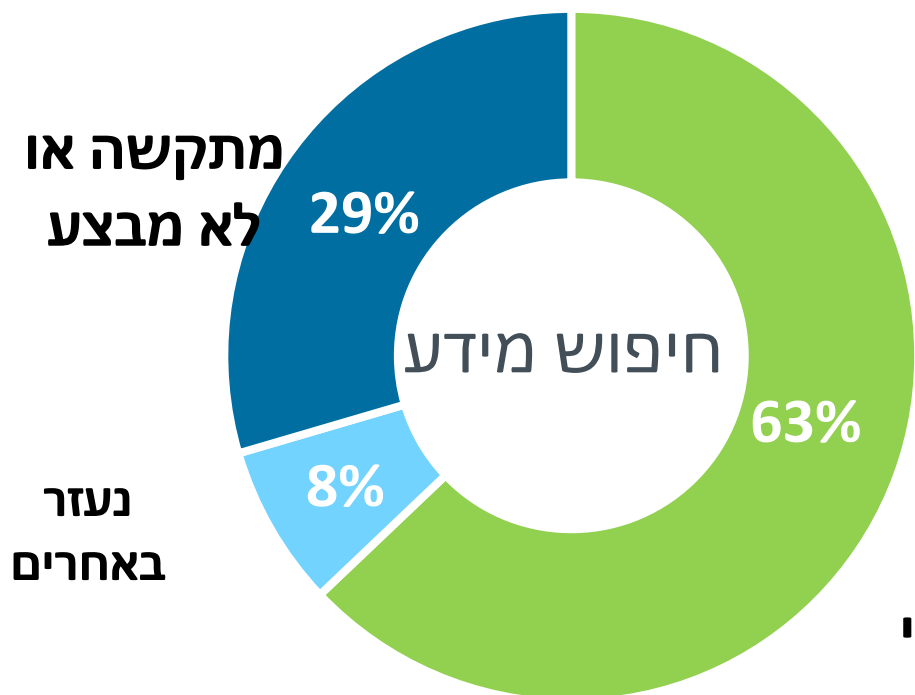
ירד באחוזי משרה/
הפסיק לעבוד/
יצא לחל"ת

אוריינות דיגיטלית – פעולות בסיסיות (באחוזים)

 חוסן כלכלי
 מצב רגשי נפשי
 בריאות ותפקוד
 מוכנות כלכלית
 אורח חיים פעיל
 אורח חיים בריא
 ניהול בריאות
 אוריינות דיגיטלית

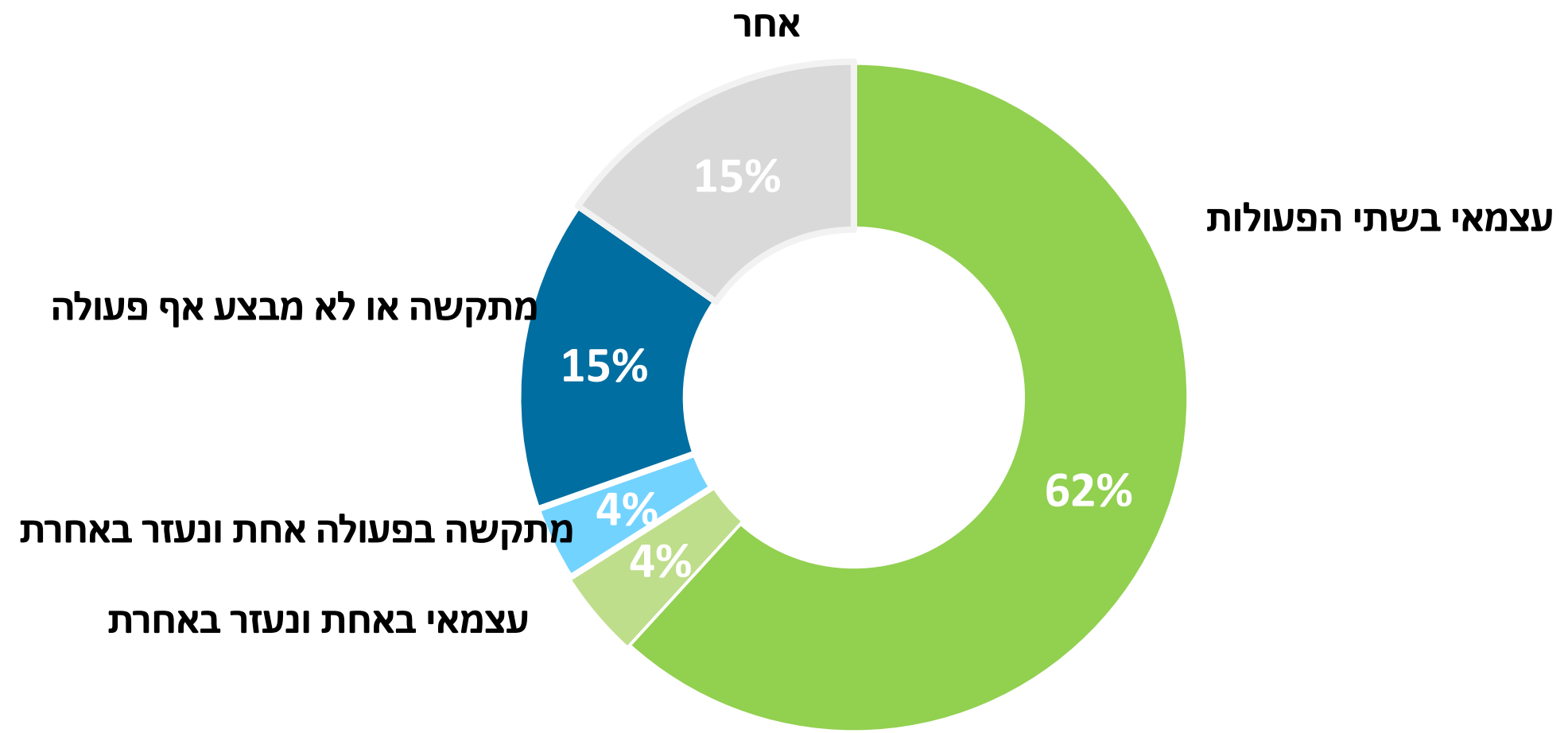
יותר בני 75+ מבני 60-74 מתקשים או לא מבצעים את הפעולות הבסיסיות

 חוסן כלכלי	 מצב רגשי נפשי	 בריאות ותפקוד
 מובנות כלכלית	 אורח חיים פעיל	 אורח חיים בריא
 ניהול בריאות		

אורינות דיגיטלית

עצמאות בפעולות דיגיטליות בסיסיות (באחוזים)

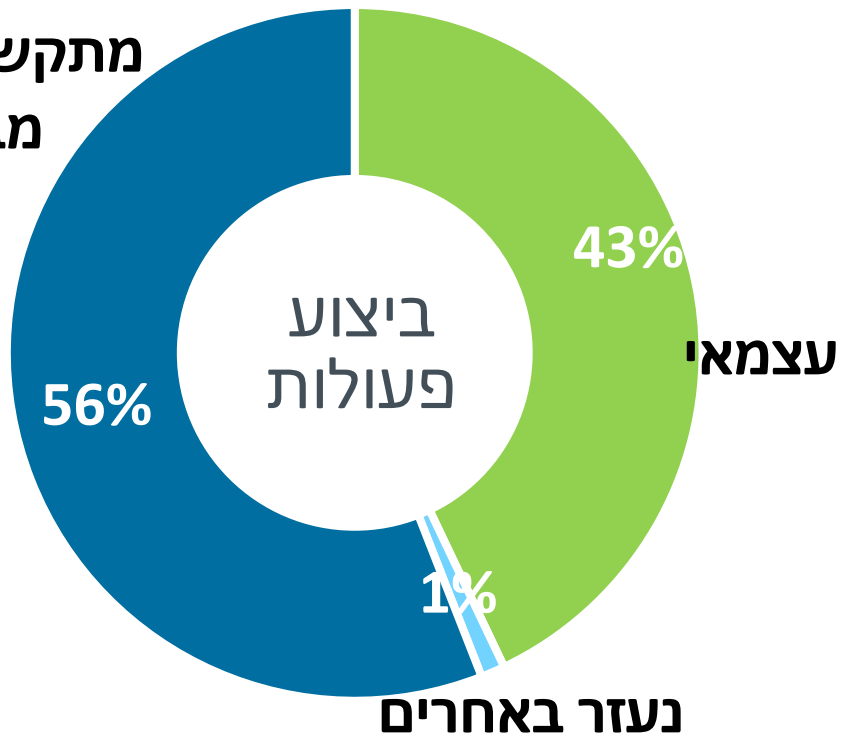

אוריינות דיגיטלית (באחוזים)

יותר בני 75+ מבני 60-74 מתקשים או לא מבצעים את הפעולות המורכבות

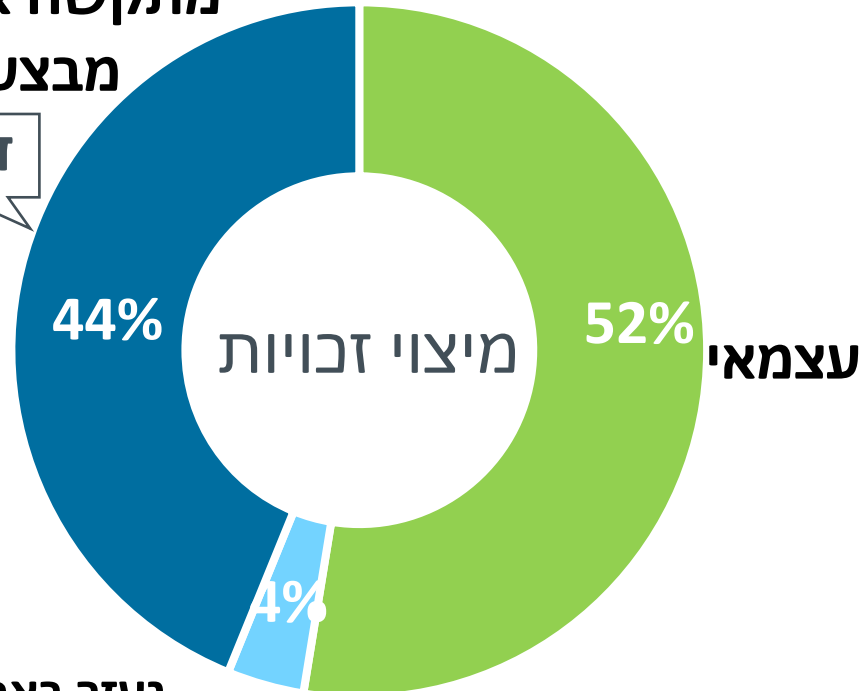
מתקשה או לא מבצע

מתקשה או לא מבצע

דתיים

נעזר באחרים

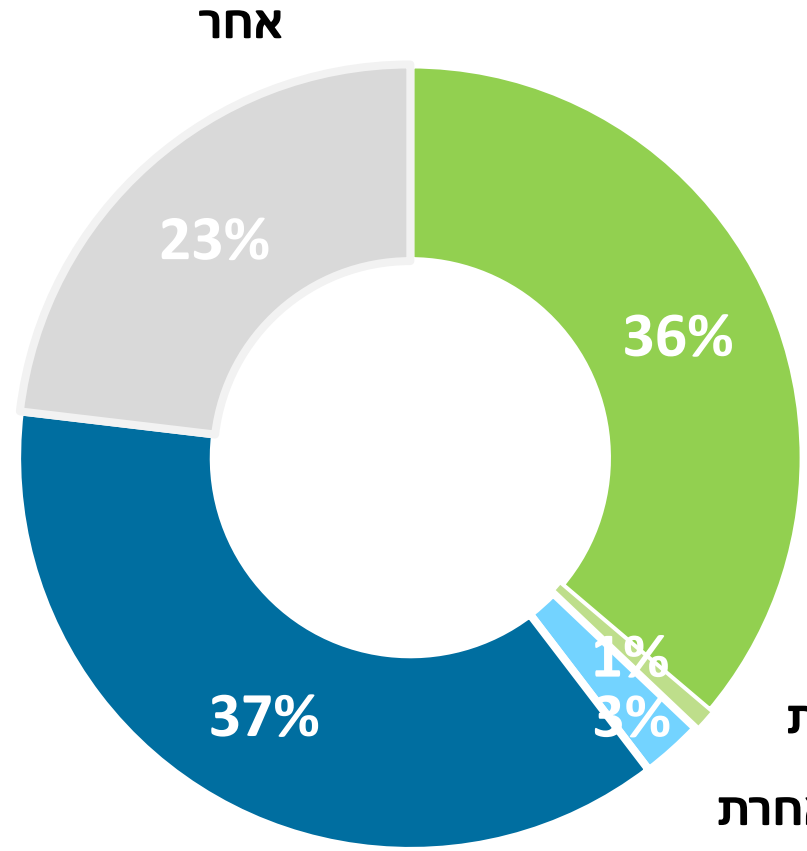

עצמאות בפעולות דיגיטליות מורכבות (באחוזים)

יותר דתיים מתקשים או לא מבצעים את שתי הפעולות המורכבות, לעומת לא דתיים

עצמאי בשתי הפעולות

עצמאי באחת ונעזר באחרת

מתקשה באחת ונעזר באחרת

מתקשה או לא מבצע אף פעולה

אחר

עצמאות בפעילויות דיגיטליות

15% מתקשים או לא מבצעים אף פעולה מתוך ארבע פעולות דיגיטליות

4% מתקשים או לא מבצעים שלוש פעולות ונעזרים בפעולה אחת

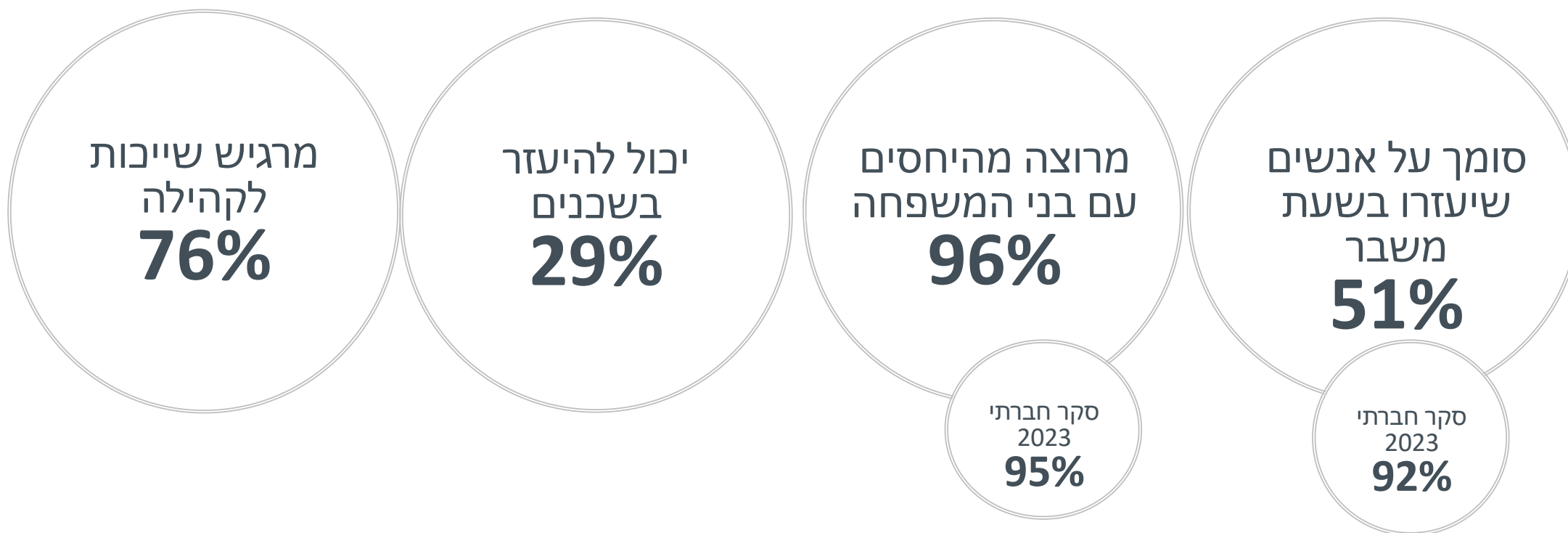
5% נעזרים בלפחות שתי פעולות מתוך ארבע פעולות דיגיטליות

35% מבצעים עצמאית את כל הפעולות הדיגיטליות

הסתמכות על הסביבה הקרובה

יותר נשים ודתיים סומכים על עזרתם של אנשים בשעת משבר לעומת גברים ולא דתיים יותר דתיים יכולים להיעזר בשכנים ומרגישים שייכות לקהילה לעומת לא דתיים

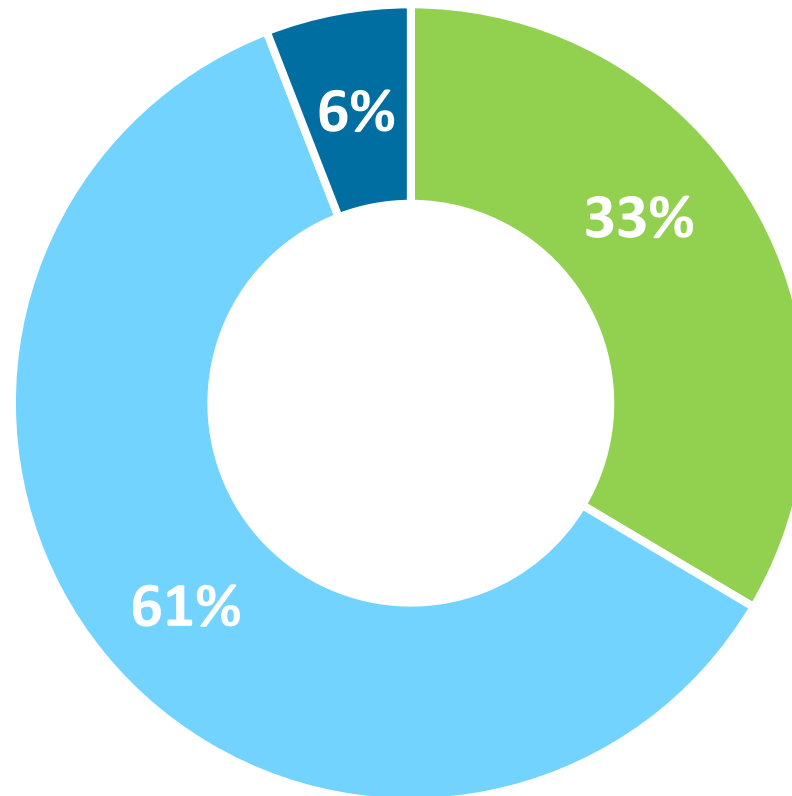
חוסן קהילתי (באחוזים)

חוסן קהילתי גבוה יותר בקרב:
נשים (לעומת גברים)
דתיים (לעומת לא דתיים)

רמת חוסן נמוכה

רמת חוסן
בינונית

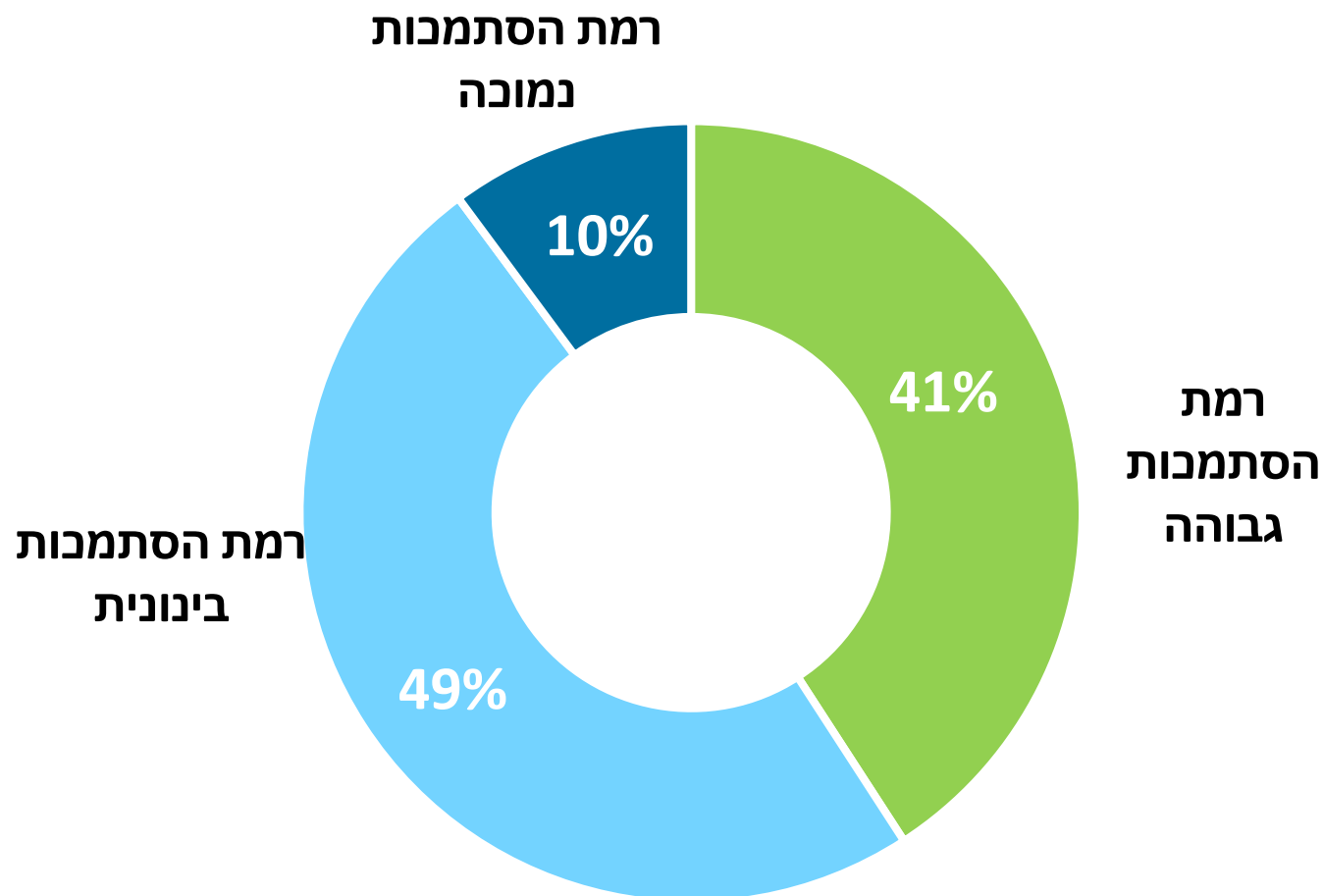

רמת חוסן
גבוהה

הסתמכות על הרשות המקומית (באחוזים)

רמת ההסתמכות של הדתיים על הרשות המקומית גבוהה יותר מרמת ההסתמכות של חילונים, מסורתיים וחרדים

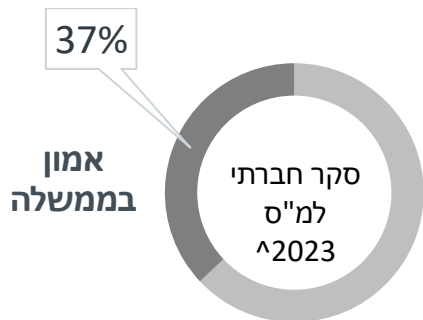
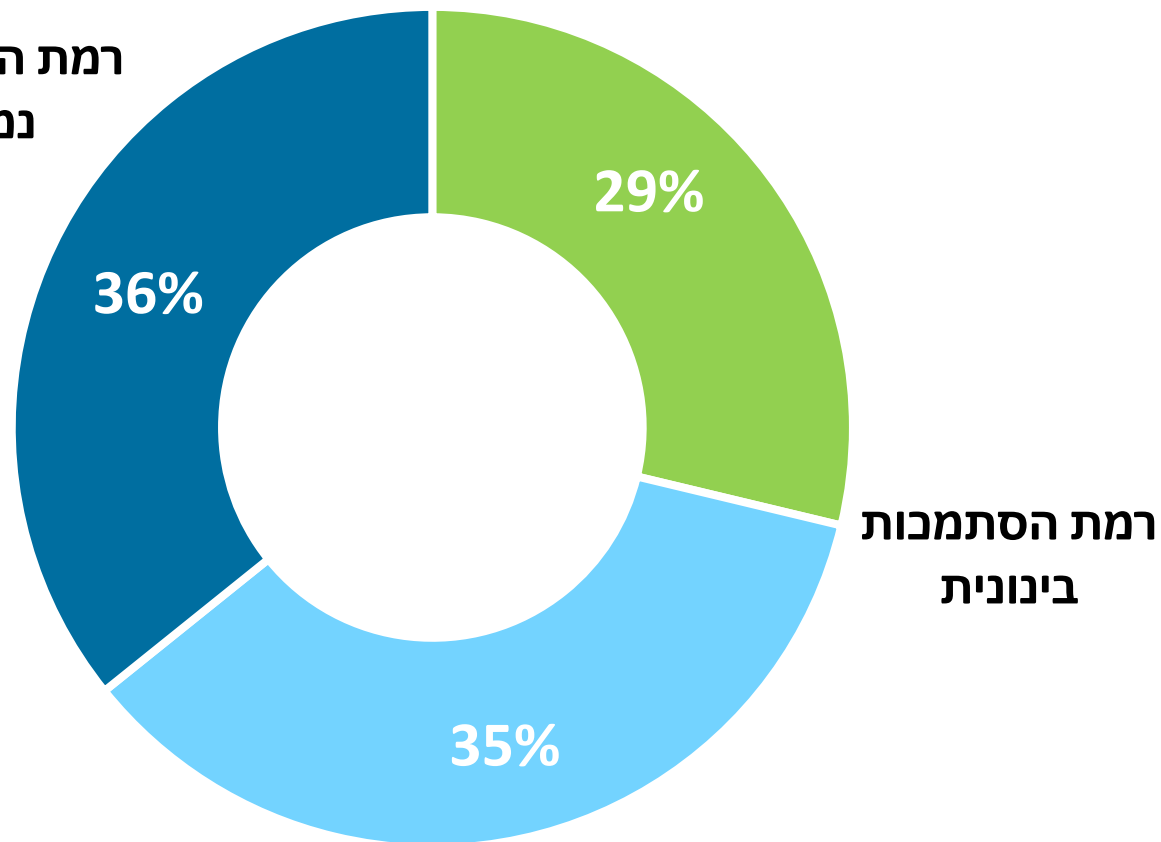
הסתמכות על הממשלה (באחוזים)

דתיים סומכים על ממשלה יותר מלא דתיים

רמת הסתמכות גבוהה

רמת הסתמכות נמוכה

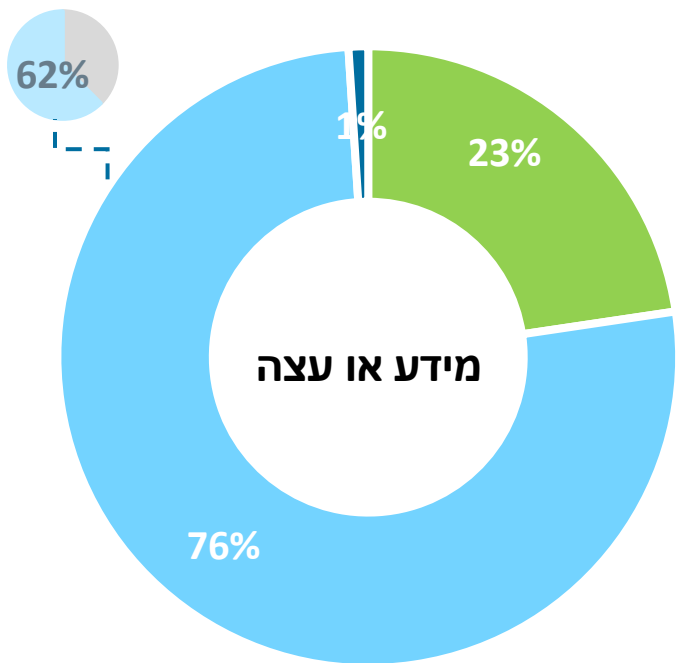
^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

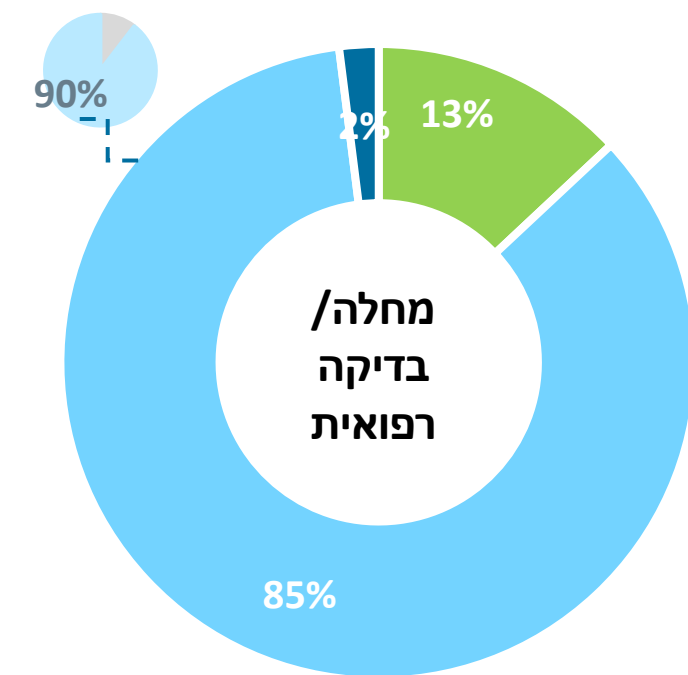
צורך בעזרה בפעילויות בסיסיות (באחוזים)

6% מן הזקנים עצמאים בשלוש הפעולות הבסיסיות אין זקנים שאין להם לפנות לעזרה באף תחום

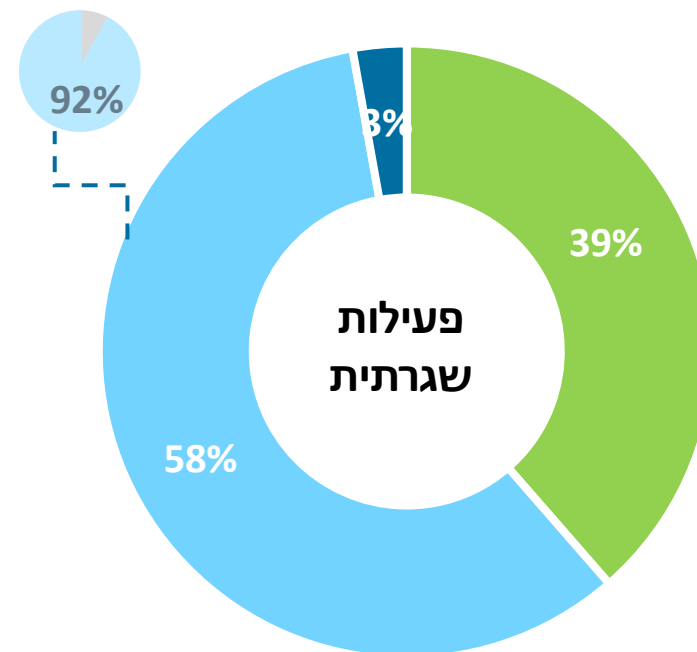
בן משפחה

בן משפחה

בן משפחה

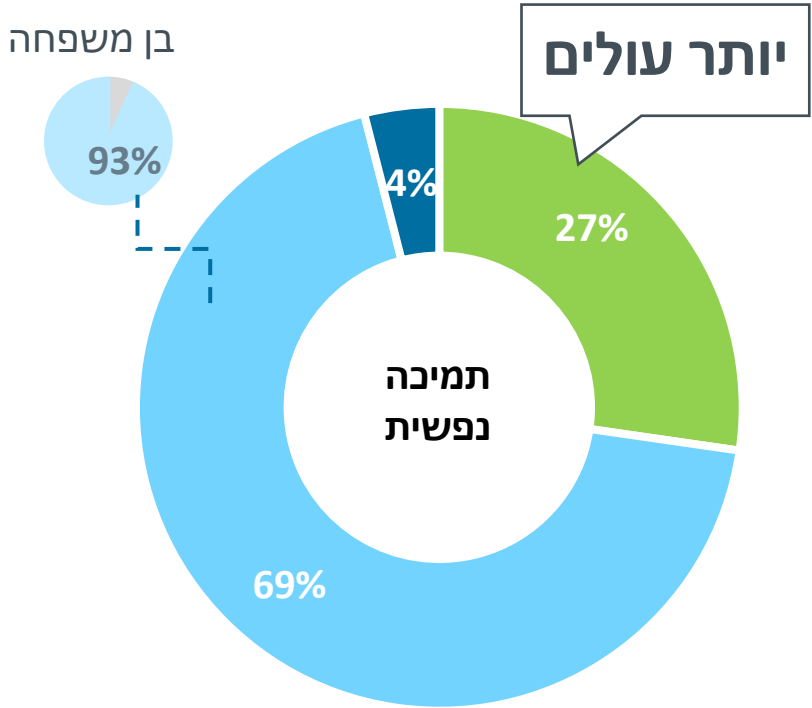
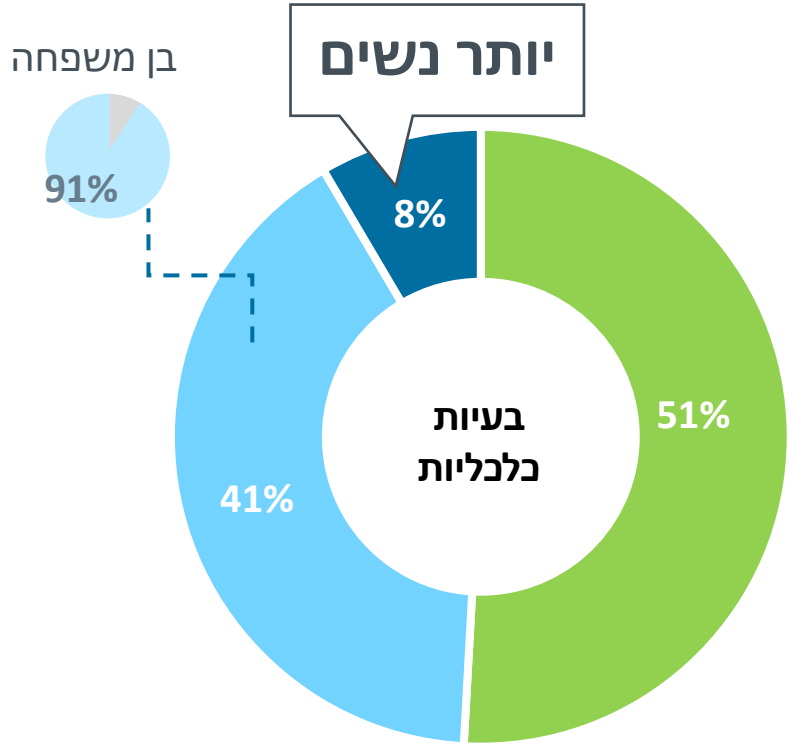

■ אין למי לפנות ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

צורך בתמיכה (באחוזים)

17% מן הזקנים עצמאיים בשתי הפעולות ל-2% אין למי לפנות לעזרה באף תחום

■ אין למי לפנות ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

בני משפחה הם מוקד התמיכה המרכזי

בני משפחה

סיוע רגשי, 93%

סיוע כלכלי,
91%

סיוע במידע או
עצה, 62%

עזרה פיזית
כשחולה,
90%

עזרה פיזית
שגרתית,
92%

במי אתה נעזר?

אין לי צורך

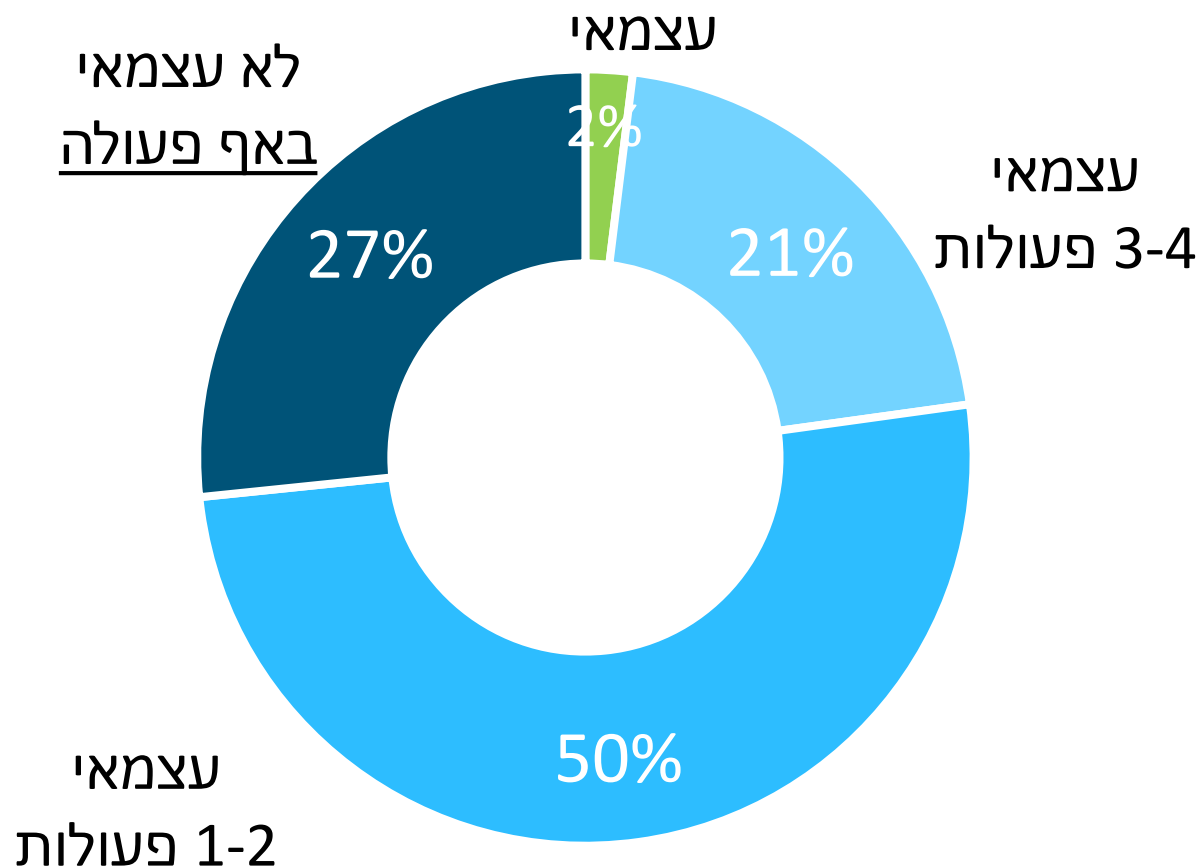
מישהו מקופת חולים
מישהו משירות עירוני
נותן שירות אחר
איש דת/מנהיג רוחני

בן משפחה קרוב
חבר או שכן
מתנדב קבוע

אין לי למי לפנות

27% תלויים לחלוטין (בכל תחומי הסיוע) ברשת התמיכה שלהם

תמונת מצב זקנים - מדדי פרט

מצב כלכלי

65% מצליחים לעמוד
בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

37% עם חוסן אישי גבוה
41% חשים בדידות
85% חשים תחושת ביטחון

מצב בריאות

43% מצב בריאות טוב
9% ברמת דיכאון גבוהה
39% עם קושי בתפקוד יום-יומי

מדדי
"על"

מוכנות כלכלית

18% מועסקים

אורח חיים פעיל

19% מתנדבים
54% ממצים זכויות
באופן עצמאי
54% מנהלים
סדר יום משמעותי

אורח חיים בריא

54% יוצאים מן הבית
כמעט/כל יום
22% מבצעים
פעילות גופנית
כ-47% חווים תחושות
לחץ (STRESS)

ניהול בריאות

28% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

מדדים
מנבאים

אוריינות דיגיטלית | 62% עצמאיים בא"ד בסיסית | 36% עצמאיים בא"ד מתקדמת

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע - כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

תמונת מצב זקנים – השפעת חרבות ברזל

מדדי "על"

מצב כלכלי

55% החמרה ביכולת לעמוד
בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

34% אין מרחב מוגן
22% לא תמיד מספיקים להגיע
למרחב מוגן\מקום בטוח

מצב בריאות

43% החמרה במצב הבריאות
23% החמרה בתפקוד יום-יומי

מדדים מנבאים

מוכנות כלכלית

15% דיווחו על החמרה
במצב תעסוקה
18% רוצים לחזור לשוק
העבודה (גמלאים)

אורח חיים פעיל

11% ביצעו פחות פנאי יחידני
6% ביקרו פחות במסגרות
28% פגשו פחות משפחה וחברים
10% מעוניינים להתנדב

אורח חיים בריא

45% יצאו פחות מן הבית
13% ביצעו פחות
פעילות גופנית

ניהול בריאות

28% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

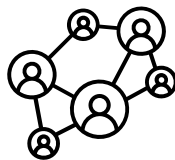
תמונת מצב זקנים – רשתות תמיכה

שלטון

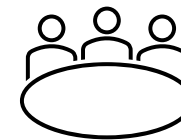

41% סומכים על הרשות המקומית
29% סומכים על הממשלה

קהילה

76% תחושת שייכות לקהילה
33% חוסן קהילתי גבוה

סביבה קרובה

96% מרוצים מיחסים עם המשפחה
29% יכולים להיעזר בשכנים
51% סומכים על אנשים שיעזרו
בשעת משבר

מדדי אמון

צורך בתמיכה

27% תלויים לחלוטין (בכל הפעולות)
ברשת התמיכה שלהם

גורם הסיוע מרכזי – בני משפחה

כ-21% עצמאיים ברוב הפעולות

תמיכה רגשית/כלכלית

69% פונים לסיוע בתמיכה רגשית
(4% אין למי לפנות)

41% פונים לסיוע בבעיות כלכליות
(8% אין למי לפנות)

פעולות בסיסיות

58% פונים לסיוע בפעולות שגרה
(3% אין למי לפנות)

85% פונים לסיוע בעת מחלה או
בדיקה רפואית (2% אין למי לפנות)

76% פונים לסיוע במידע או עצה
(1% אין למי לפנות)

צורך בסיוע

ג'וינט - אשל | הזדקנות מיטבית בעידן של 100 שנות חיים |

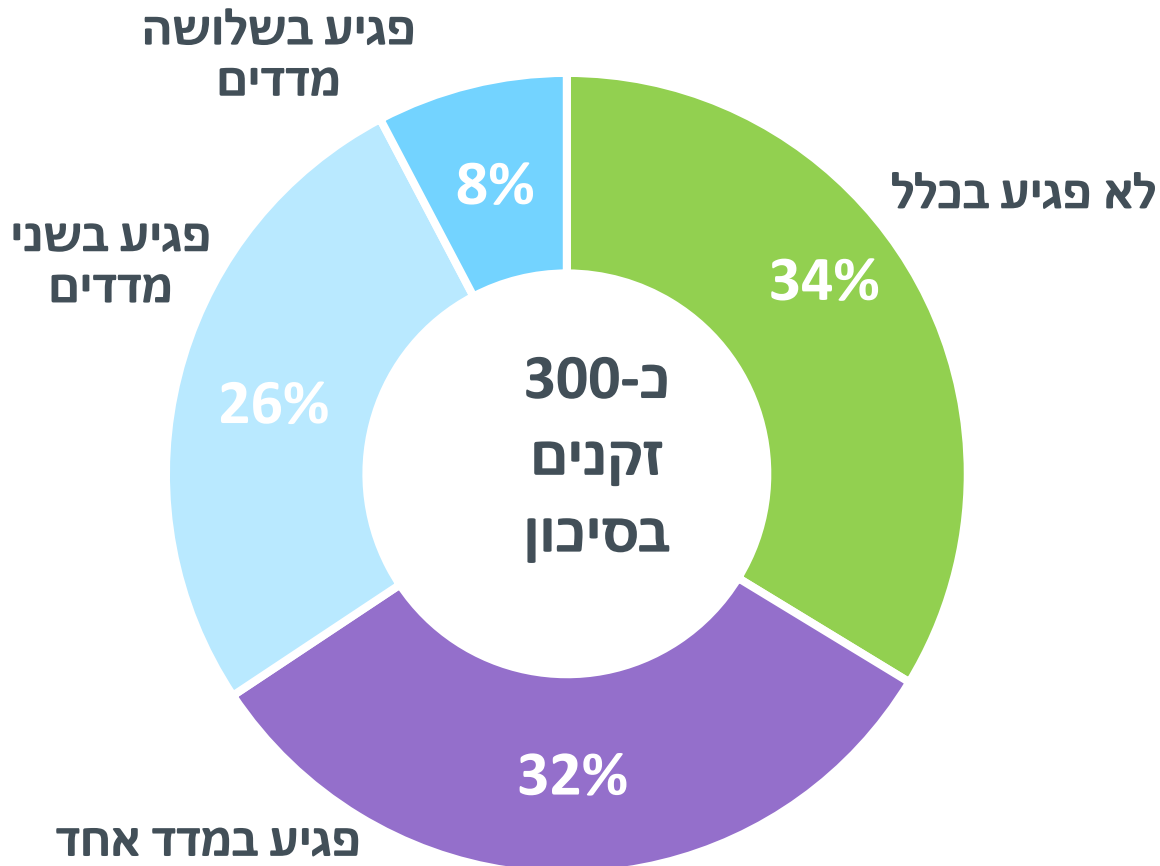

הג'וינט

קבוצת סיכון בריאות ותפקוד (באחוזים)

גברים ובני 60-74 פגיעים פחות

- ארבעה מדדי בריאות ותפקוד:
- מצב בריאות סובייקטיבי
 - קושי בתפקוד יום-יומי (GALI)
 - דיכאון (PHQ2)
 - ביצוע פעולות שגרה

ג'וינט - אשל | הזדקנות מיטבית בעידן של 100 שנות חיים |

הג'וינט

גורמים מנבאים - קבוצת סיכון בריאות ותפקוד

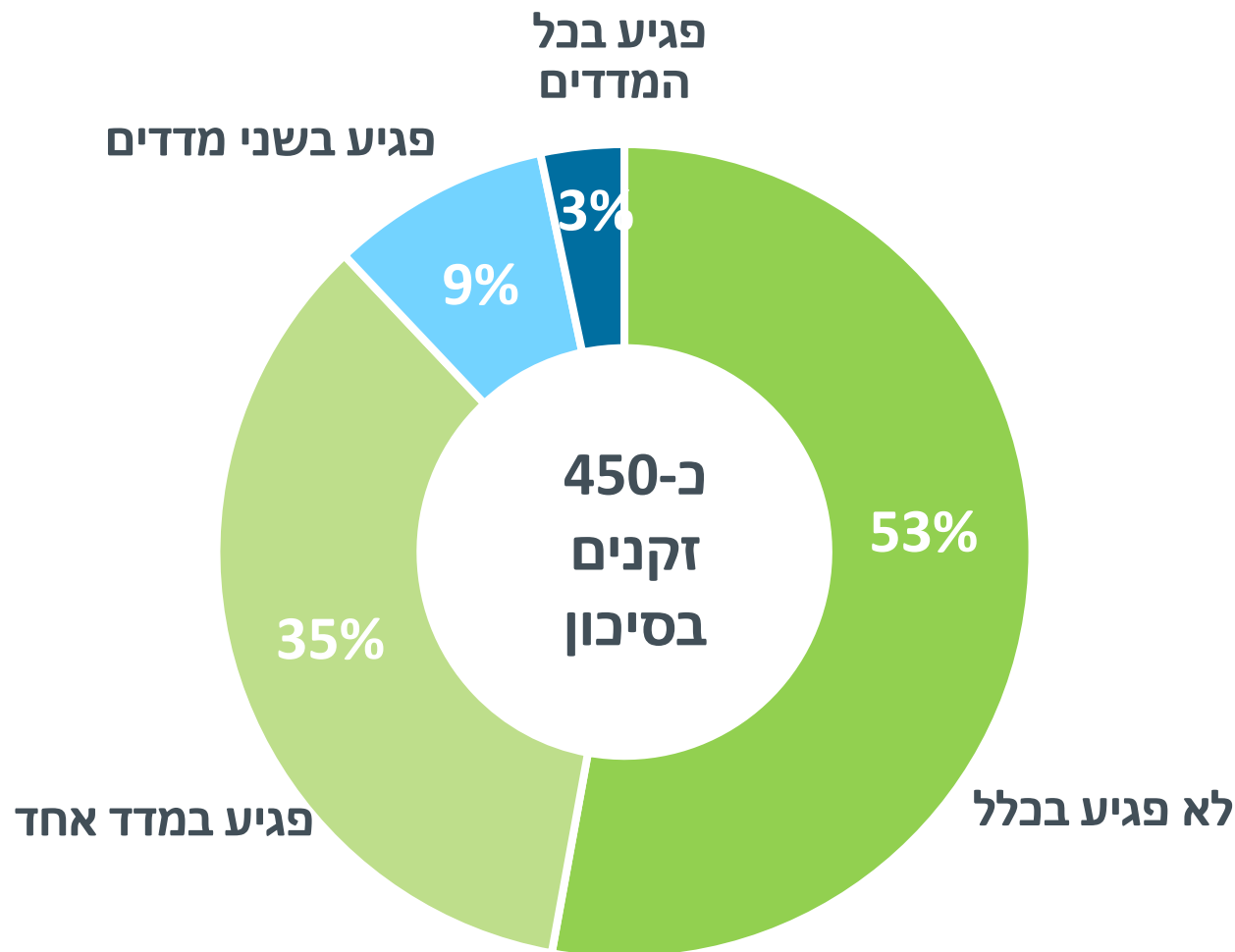
גורמים מנבאים	כיוון קורלציה לפגיעות (בכל מדד)
בדידות	↑
נפגע קשה במלחמה	↑
עולים	↑
בני 75+	↑
חוסן אישי	↓

קבוצת סיכון מצב חברתי-רגשי (באחוזים)

גברים וזדתיים פגיעים פחות

שלושה מדדי חוסן חברתי-רגשי:

- חוסן אישי
- בדידות
- תחושת ביטחון

גורמים מנבאים - קבוצת סיכון מצב חברתי-רגשי

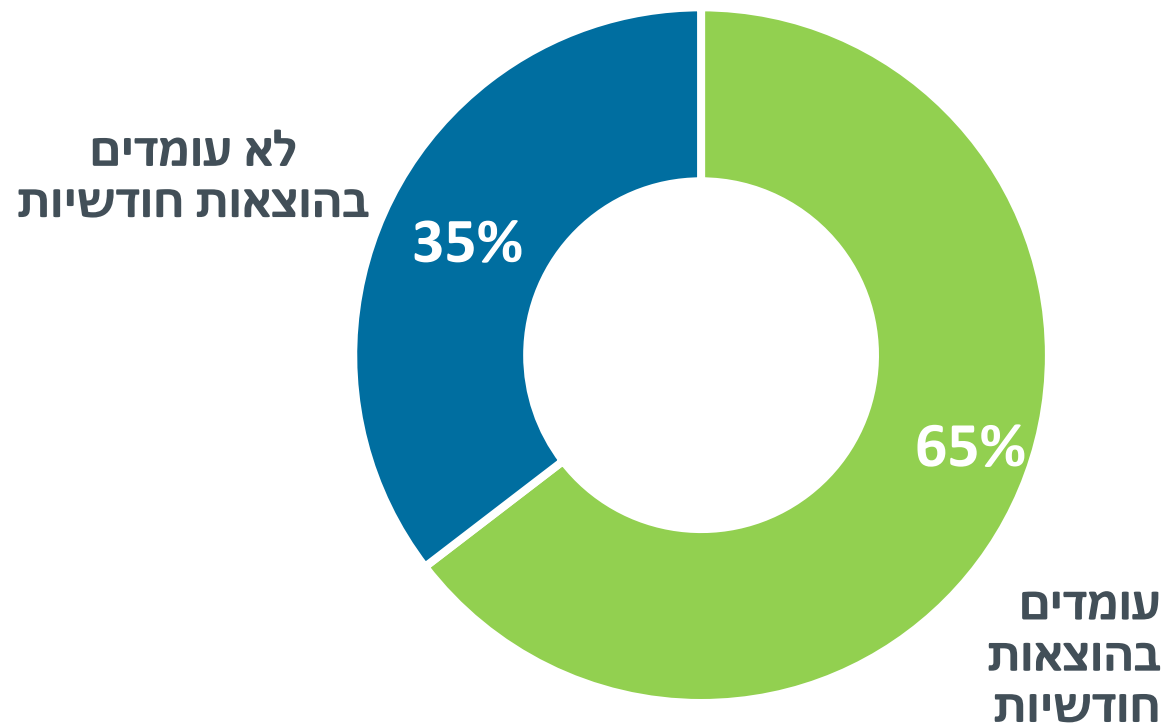
קורלציה לבדידות	גורמים מנבאים
↑	IADL
↑	דיכאון
↑	מוגבלות

קבוצת סיכון מצב כלכלי (באחוזים)

כ-1,300 זקנים לא מצליחים לעמוד בהוצאות החודשיות

גורמים מנבאים – קבוצת סיכון מצב כלכלי

כיוון קורלציה למצב כלכלי	גורמים מנבאים
	נפגע קל במלחמה
	דתיים
	ילדים גרים בארץ לעומת ילדים גרים קרוב

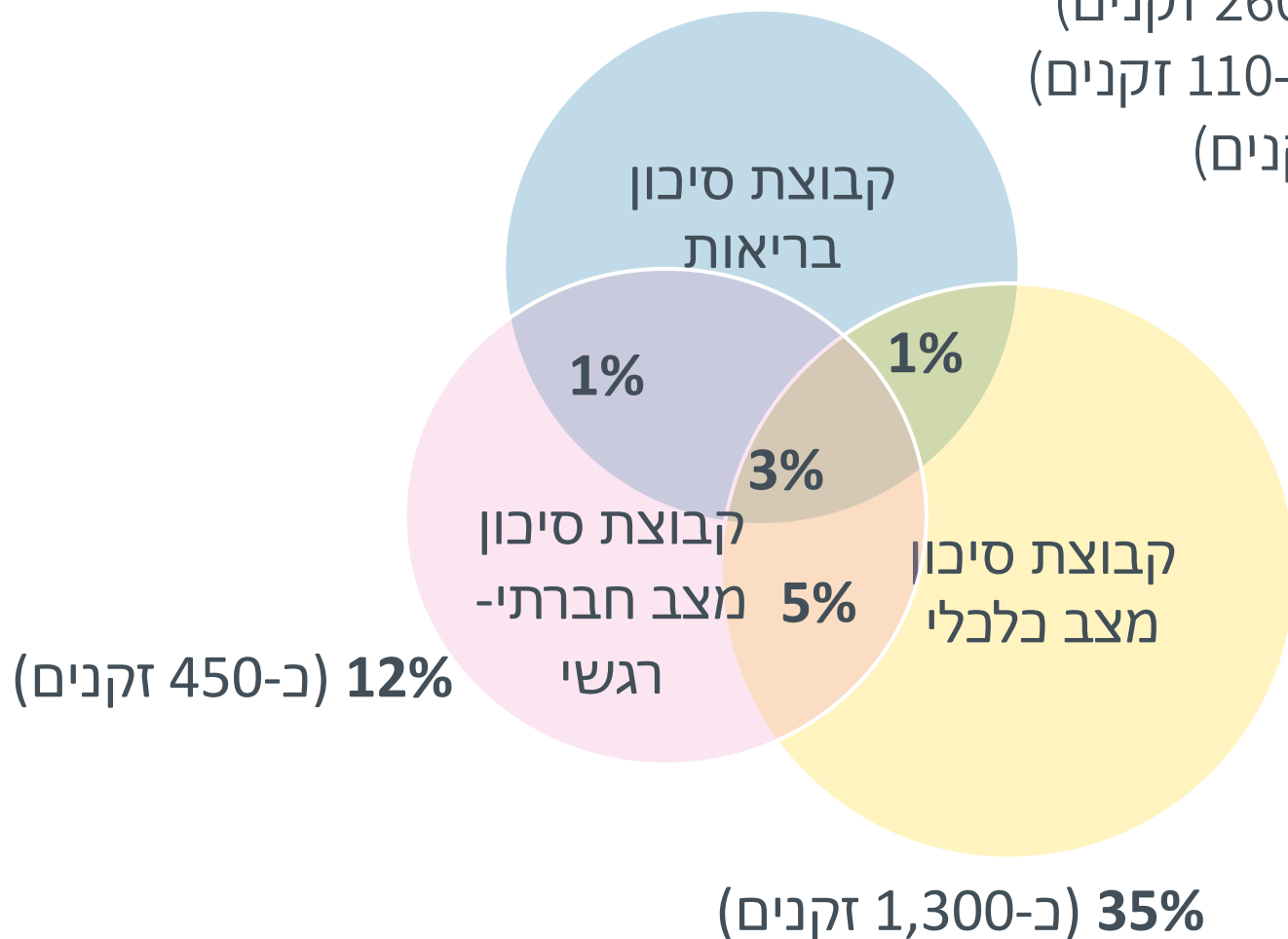

קבוצות סיכון – סיכום

8% (כ-300 זקנים)

זקנים בשתי קבוצות סיכון – 7% (כ-260 זקנים)
 זקנים בשלוש קבוצות סיכון – 3% (כ-110 זקנים)
 זקנים "חזקים" – 59% (כ-2,200 זקנים)

זקנים "חזקים" – ללא פגיעות כלל

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה
ילדים גרים בארץ לעומת ילדים גרים קרוב	↑
דתיים	↑
נפגע קל במלחמה	↓

תובנות והמלצות: קריית מלאכי

- **59% נפגעו** בעקבות המלחמה (כ-2,200 זקנים)
- **41%** זקנים נמצאים **במצב סיכון** (בריאותי \ חברתי-רגשי \ כלכלי)
- **7%** מן הזקנים נמצאים בלפחות שני מצבי סיכון (3% ב-3)
- **מי שיותר פגיע** – סיכוי גבוה **יותר להחמרה** (לרוב נשים ובני 75+)
- **מדדים מנבאים מובילים** – **אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות ובדידות**
- **בני משפחה הם גורם הסיוע המרכזי** (וכמעט בלעדי)
- **36% תלויים לחלוטין** ברשת התמיכה שלהם
- יש הרבה זקנים **"חזקים"** (59%) – חשוב למנף אותם (לדוגמה **תעסוקה או התנדבות**)
- **לחפש "מתחת לפנס"** (קבוצות בסיכון מוכרות) – בדגש על אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות
- לקדם מענים בתחומי **מיצוי זכויות וסיוע רגשי**
- **השקעה בבני משפחה** – כגורם מטפל ו\או מתווך
- **לחזק/לפתח גורמים נוספים** ברשת התמיכה של הזקן והנגשה של שירותים

